

AVRUPA DEMOKRASİSİNE YÖNELİK GÜNCEL BİR TEHDİT: POPÜLİST RADİKAL SAĞIN YÜKSELİŞİ

Müge AKNUR*
İbrahim SAYLAN**
Araştırma Makalesi

Öz

Son yıllarda popülist radikal sağ partiler Avrupa'da hızlı bir yükseliş içerisinde. Popülizm, yerlilik ve otoriterliği birleştiren bu partiler küreselleşme, Avrupa Birliği (AB), göçmen, mülteciler ve İslam karşıtı söylem ve politikaları ile özellikle ekonomik bağımsızlıklarını ve kültürel kimliklerini kaybetme endişesi taşıyan seçmenlerin desteğini almaktadırlar. Dışlayıcı söylem ve politikaları ile söz konusu partiler Batı Avrupa'nın yerleşik demokrasilerini özellikle kişisel özgürlükler, siyasi haklar ve siyasal çoğulculuk temelinde tehdit ederek, liberal demokrasinin temel ilke ve kurumlarında aşındırıcı etkilere sebep olmaktadır. Bu çalışma söz konusu tehditleri Avusturya, Almanya, Hollanda, İtalya ve Fransa örnekleri çerçevesinde incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Popülist radikal sağ, liberal demokrasi, Batı Avrupa

A Current Threat to European Democracy: The Rise of Populist Right

Abstract

In the recent years, populist radical right parties have shown an incredible rise in Europe. These parties that combine populism, nativism and authoritarianism in their programs by following anti-globalization, anti-EU, anti-immigrant, anti-refugee

* Doç.Dr. Müge Aknur, Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, muge.agnur@deu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1407-7047

** Dr. İbrahim Saylan, Siyaset Bilimi, ibrahimsaylan@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-7395-9963
Makalenin Gönderilme Tarihi: 29/04/2019 Kabul Edilme Tarihi: 01/07/2019

and anti-Islamist discourses and policies receive the support of the electorate who are worried about losing their economic independence and cultural identity. Due to their exclusionary discourse and policies these parties have been threatening the established democracies of Europe in the tenets of civil liberties, political rights and political plurality, and therefore they erode the basic principles and institutions of liberal democracy. This study analyzes these threats through the case studies of Austria, Germany, the Netherlands, Italy and France.

Keywords: *Populist radical right, liberal democracy, Western Europe*

Giriş

1970'lerin sonunda başlayarak Soğuk Savaş'ın bitmesi, Berlin duvarının yıkılması ve Sovyetler Birliği'nin dağılması ile artan demokratikleşme dalgası, Freedom House'un 2019 Dünya Özgürlükler Raporuna göre, 2005'ten bu yana kesintisiz olarak 13 yıldır dünya genelinde gerileme yaşamaktadır. Demokrasi tanımında özellikle hukuk devleti, ifade özgürlüğü, güçler ayrımı ve azınlık haklarını vurgulayan Freedom House'a göre, demokrasinin söz konusu temel normları tehdit altındadır.¹ Freedom House'un anılan raporunda, 2018 yılında en fazla sayıda "özgür" (tam demokratik) ülkenin bulunduğu kıta Avrupa'dır. Avrupa'da özgür olan ülke oranı %81 iken bu oran Kuzey, Orta ve Güney Amerika'yı dâhil eden Amerikalarda %66, Asya-Pasifik'de %46, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da %11, Sahra altı Afrika'da %18'dir. Freedom House'un Eurasia (Avrasya) adlandırdığı eski Sovyet Cumhuriyetlerinden oluşan bölgede ise hiç özgür ülke bulunmamaktadır.²

Günümüzde en çok sayıda özgür ve demokratik ülkenin bulunduğu ve demokrasinin ortaya çıktığı ve güçlendiği Avrupa kıtasında yükselen popülist

¹ "Freedom in the World 2019 Report," *Freedom House*, Erişim Tarihi: Şubat 4, 2019, <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2019>; "Freedom in the World 2018" Rapor dünyadaki tüm ülkeleri siyasi haklar ve kişisel özgürlükler kriterlerini alarak 1 ile 7 arasında (1 en iyi ve 7 en kötü) olarak sınıflandırmaktadır. Bu sınıflandırma da 1.0 ile 2.5 arası olanlar özgür (tam demokratik), 3 ile 5 arası olanlar yarı özgür (yarı demokratik) ve de 5.5 ile 7.0 arası olanlar özgür olmayan (demokratik olmayan) şeklinde sınıflandırılmaktadır. "Freedom in the World: Methodology", Erişim Tarihi: 20.08.2018, <https://freedomhouse.org/report/methodology-freedom-world-2018>

² "Freedom in the World 2019 Report," 9-13. Raporun Avrupa ülkesi olarak kabul ettiği 42 ülkeden yüzde 81'i yani 34 ülke özgürdür. Geriye kalan 8 ülke yarı özgür veya özgür değildir. Yarı özgür ve özgür olmayan ülkelerin çoğu da aslında Komünizmin ve Yugoslavya'nın çökmesi ile süren mücadeleler ve savaşlar sonrası 1990'lar ve sonrasında kurulmuş ülkelerdir.

radikal sağ dolayısıyla kişisel özgürlükler, siyasi haklar ve siyasal çoğulculuk konularında önemli ödünler verilmektedir. Popülist radikal hareket ve partiler aslında liberal demokrasinin krizinin hem semptomu hem de tetikleyicisi konumundadır. Doğu Avrupa’da özellikle Macaristan ve Polonya’da demokrasinin pekişmesi ciddi risk altında bulunurken, Batı Avrupa’nın yerleşik demokrasileri de³ gerileme içindedir. Freedom House’un 2018 ve 2019 Dünya Özgürlükler Raporlarında da belirtildiği gibi Avrupa’yı artık demokratik istikrarın merkezi olarak kabul etmek mümkün değildir.

Bu bağlamda, popülist radikal sağ partilerin Batı Avrupa’nın yerleşik demokrasilerini neden ve nasıl tehdit ettiği bu çalışmanın araştırma sorusunu oluşturmaktadır. Ülke incelemeleri ilgili partilerin söylem ve politikalarını analiz ederken, demokratik sistem üzerinde yarattığı baskı ve tahribata ışık tutmaktadır. Elde edilen ampirik bulgular çerçevesinde, söz konusu partilerin liberal demokratik sistemler üzerindeki etkileri hakkında genel bir değerlendirmeye de ulaşılmaktadır.

Popülist radikal sağ, dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi Avrupa’da da hızlı bir yükseliş içindedir. Avrupa’da popülist radikal sağ partiler son on yılda oylarını kayda değer şekilde artırmış, koalisyon hükümetlerinin ortağı haline gelmiş ya da muhalefette önemli roller üstlenmişlerdir. Günümüz radikal sağ partilerin en önemli özelliği yabancı düşmanlığıdır ve başlıca amaçları tehdit olarak algıladıkları daha çok Müslümanlardan oluşan yabancıları bertaraf etmek ve Avrupa’da beyaz Avrupalıların hâkimiyetinin devam etmesini sağlamaktır. 2015 ve 2016 yıllarında özellikle Suriye iç savaşının körüklediği mülteci krizi, Avrupa Birliği (AB), mülteci ve İslam karşıtı söylemleri ile tanınan bu radikal sağ partilerin güçlenmesine yardımcı olmuştur. Radikal sağın son zaferlerinden biri (her ne kadar Mayıs 2019’da dağılmış olsa da) Avusturya’da İslam karşıtı Avusturya Özgürlük Partisi’nin (*Freiheitlichen Partei Österreichs*—FPÖ) Ekim 2017 parlamenter seçimlerinde üçüncü gelip, birinci gelen muhafazakâr Avusturya Halk Partisi (*Österreich Volkspartei*—ÖVP) ile koalisyon hükümeti kurmasıdır. Avusturya Halk Partisi lideri Başbakan Sebastian Kurz, koalisyon hükümetinin kuruluşundan itibaren politikalarını sağa kaydırmış ve “göçe açık sınırlamalar getiremeyenlerin bir süre sonra kendi ülkelerinde kendilerini yabancı gibi hissedeceklerini” ifade

³ Burada “yerleşik demokrasi” kavramı İngilizcede “consolidated democracy” şeklinde belirtilen, diğer bir ifade ile pekişmiş, sağlamlaşmış ve oturmuş, yerleşmiş demokrasi anlamında kullanılmaktadır.

etmiştir.⁴ Almanya’da ise AB’ye muhalif olan, çok sayıda mültecinin ülkeden sınır dışı edilmesi sözü veren ve İslam’ı Alman kimliğine uyumsuz bulan Almanya için Alternatif Partisi (*Alternative für Detschland—AfD*) 1945’ten beri Alman parlamentosuna girmeyi başaran ilk radikal sağ parti olmuştur. Bu partinin Alman Federal Meclisi’nde 92 sandalyesi bulunurken, Almanya’nın 16 eyalet parlamentosunun tamamında temsil hakkı elde etmiştir.⁵ Hollanda’da yabancı düşmanlığı ve İslam karşıtlığı ile tanınan Geert Wilders liderliğindeki Özgürlük Partisi de (*Partij voor de Vrijheid—PVV*) Mart 2017 seçimlerinden ikinci büyük parti olarak çıkıp, parlamentoda ana muhalefet grubunu oluşturmuştur.⁶

Fransa’da Mayıs 2017’de birinci turda pek çok adayı arkada bırakıp ikinci gelen ve ikinci turda Cumhurbaşkanlığı için Emmanuel Macron’la yarışan radikal sağ parti Ulusal Cephe (*Front National*), yeni adıyla Ulusal Birlik (*Rassemblement National*)⁷ lideri Marine Le Pen ülkesine olan göçmen

⁴ Simon Shuster, “Austria’s young Chancellor Sebastian Kurz is bringing the Far-Right into Mainstream,” *Time*, Kasım 29, 2018, Erişim Tarihi: Mart 05, 2019, <http://time.com/5466497/sebastian-kurz/> Sözkonusu koalisyon hükümeti FPÖ’lü İçişleri Bakanı Strache’nin karıştığı bir skandalın ortaya çıkması nedeniyle Mayıs 2019’da dağılmıştır. Eylül 2019’da yapılan seçimlerde ise ÖVP lideri Kurz oylarını % 6,9 arttırarak % 38,4 ile birinci parti çıkmıştır. Kirsti Knolle, “Austrian government collapses as far right leader caught in video sting,” *Reuters*, Mayıs 18, 2019, Erişim Tarihi: Haziran 18, 2019, <https://www.reuters.com/article/us-austria-politics-freedom-party/austrian-government-collapses-as-far-right-leader-caught-in-video-sting-idUSKCN1SN2RA>; Alastair Jamieson, “Conservative Kurz clearly win Austrian election-Austrian Interior Ministry,” *Euronews*, Eylül 30, 2019, Erişim Tarihi: Ekim 1, 2019, <https://www.euronews.com/2019/09/29/polls-open-as-austria-votes-in-snap-election>

⁵ Matthew Goodwin, “National Populism is Unstoppable- and the left still doesn’t understand it,” *The Guardian*, Kasım 8, 2018, Erişim Tarihi Mart 05, 2019, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/nov/08/national-populism-immigration-financial-crisis-globalisation>. AfD en son Ekim 2018 Hesse eyaleti seçiminde sandalye kazanınca Alman eyaletlerinin tamamında temsilcisi bulundurur konuma gelmiştir. Jossie Le Blond, “Merkel suffers another election setback in key German state of Hesse,” *The Guardian*, Ekim 29, 2018, Erişim Tarihi Haziran 17, 2019, <https://www.theguardian.com/world/2018/oct/28/merkel-suffers-another-election-setback-key-german-state-of-hesse>

⁶ Ayrıntılar için bakınız: Toby Sterling, “In rightward shift, Dutch PM seals new government pact,” *Reuters*, Ekim 10, 2017, Erişim Tarihi Ağustos 12, 2018, <https://www.reuters.com/article/us-netherlands-government-deal/in-rightward-shift-dutch-pm-seals-new-government-pact-idUSKBN1CF12C>.

⁷ Avrupa’da benzerleri arasında en eski siyasal parti konumunda olan Ulusal Cephe (*Front National*) kendisine yöneltilen ırkçılık suçlamalarından kurtulmak, koalisyon seçenekleri için cazip bir parti haline gelmek amacıyla 2018 yılında adını Ulusal Birlik (*Rassemblement National*) olarak değiştirmiştir. “France’s National Front renamed ‘National Rally’” *Reuters*, Haziran 01, 2018, Erişim Tarihi: Haziran 17, 2019, <https://www.reuters.com/article/us-france-politics-nationalfront/frances-national-front-renamed-national-rally-idUSKCN1IX5LU>

akınlarını durdurma ve Fransa'nın AB üyeliği için referandum düzenleme sözü vermiştir.⁸ İtalyan milliyetçiliğini savunan, AB ve göçmen karşıtı politikalar izleyen, İtalya'ya yasa dışı yollarla giren göçmenleri sınır dışı etmeyi taahhüt eden, İslam'ı İtalyan değerleri ile uyumsuz kabul eden ve "önce İtalyanlar" sloganını kullanan Matteo Salvini liderliğindeki Lig Partisi (*Lega*) Mart 2018 Genel Seçimlerinde üçüncü parti olup, birinci gelen popülist 5 Yıldız Hareketi (*Movimento 5 Stelle* –M5S) ile koalisyon hükümeti kurmuştur. Lig Partisi lideri Salvini'nin hem başbakan yardımcısı yapılması hem de İçişleri Bakanlığı'na gelmesi göçmenler konusunda alınacak kararların sertleşeceğinin göstergesidir.⁹ Macaristan ve Polonya'da yine sağcı popülist liderler demokratik kurumları yok etme ve sivil toplum örgütlerini bastırma çabasıdadırlar. Polonya hükümeti ayrıca yargı üzerinde siyasi kontrolü sağlayarak otoriterleşme politikasını artırmaktadır.¹⁰

Anti-liberal radikal sağ popülist hareketler ulusal egemenlik üzerinde durarak göçmenlere ve sığınmacılara karşı düşmanca politikalar izlemekte ve çoğunluğun aldığı kararlara karşı anayasal denetimi reddetmektedir. Yabancı düşmanlığının bulunduğu, farklı dinlere karşı hoşgörünün olmadığı, demokratik kurumların partizan amaçlar için kullanılmasının kabul edildiği ortamda sağlamlaşmış ve yerleşmiş demokrasilerden söz etmek mümkün değildir. Batı Avrupa'da İtalya'dan İsveç'e kadar büyük bir yelpaze içerisinde pek çok ülkede anti-liberal radikal sağcı siyasetçiler değişen küresel düzene ayak uyduramayan mutsuz çoğunlukları kayıran bir ulusal kimlik politikası uygulayarak seçimleri kazanmışlardır. Ana-akım partiler de radikal sağ partilerle ittifaklar kurarak ya da kendi söylemlerini sağa kaydırarak azınlıkları koruyan kurumları zayıflatmayı seçmişlerdir.¹¹

Çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan ilk iki bölümünde demokrasi ve popülist radikal sağ ideolojinin temel bileşenleri ayrıntılı şekilde ortaya konmaktadır; bu yolla, etki değerlendirmesi için gerekli analitik çerçeve oluşturulmaktadır. Üçüncü bölümde ise ülke incelemeleri yer almaktadır ki bu amaçla popülist radikal sağ partilerin son yıllarda kayda değer bir yükseliş

⁸ "French Election: Le Pen Pledges to suspend Immigration," *BBC News*, Nisan 18, 2017, Erişim Tarihi: Ağustos 14, 2018, <https://www.bbc.com/news/world-europe-39625509>

⁹ Jessica Phelan, "Is Italy's League a far-right party?," *The Local*, Şubat 28, 2018, Erişim Tarihi: Ağustos 13, 2018, <https://www.thelocal.it/20180228/is-italy-northern-league-a-far-right-party>

¹⁰ Detaylar için bakınız "Freedom in the World 2018" *Freedom House*, Erişim Tarihi: Ağustos 09, 2018, https://freedomhouse.org/sites/default/files/FH_FITW_Report_2018_Final_SinglePage.pdf

¹¹ "Freedom in the World 2019", s. 2; "Freedom in the World 2018," 17.

içinde olduğu Avusturya, Almanya, Hollanda, Fransa ve İtalya örnekleri seçilmiştir.¹² Bu bölümde adı geçen ülkelerdeki başlıca popülist radikal sağ partilerin söylem ve eylemleri incelenerek, bu partilerin ülkelerindeki yerleşik demokrasiler üzerinde ve özellikle kişisel özgürlükler, siyasi haklar ve siyasal çoğulculuk üzerine yarattığı etkiler popülizm, yerlililik ve otoriterlik çerçevesinde ortaya konmaktadır. Son olarak, bu ampirik veriler ışığında popülist radikal sağ partilerin liberal demokrasi üzerindeki etkileri üzerine genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

I. Demokrasi, Kişisel Özgürlükler ve Siyasi Haklar

Halk anlamına gelen “*demos*” ve güç, yönetim anlamına gelen “*kratia*” kelimelerinden oluşan demokrasi ifadesi halkın kendini yönetmesi anlamına gelmektedir. Halk bu gücü doğrudan veya dolaylı olarak kullanabilmelidir. Genelde dünyadaki pek çok ülkede Joseph Schumpeter’in minimal demokrasi tanımı yani özgür, adil, düzenli ve rekabetçi seçimlerin bir ülkeyi demokratik olarak tanımlamak için yeterli olacağı düşünülmektedir.¹³ Oysa demokrasinin bu tanımı Robert Dahl tarafından genişletilmiş ve özgürlükler bu tanıma eklenmiştir. Dahl’ın *poly* (pek çok) *archy* (yönetim) kelimelerinin birleşimden oluşturduğu ve pek çok kişinin yönetime katılması anlamında ‘çokluk yönetimi’ olarak adlandırdığı bu türden bir demokrasi için sadece adil ve özgür seçimler yeterli değildir; seçimler arasında toplumdaki herkese temel hak ve özgürlüklerin sağlanması gerekmektedir.¹⁴ Demokratik yönetimin temel kriterleri arasında özgür adil ve düzenli seçimler, kişisel özgürlükler, siyasi haklar siyasal çoğulculuk, diğer bir ifadeyle çoğunluk yönetiminde azınlık haklarının korunması, seçilmişlerin üstünlüğü ve ekonomik özgürlükler bulunmaktadır. Demokrasilerde insan hakları/kişisel özgürlükler hükümetlerin vatandaşlarına lütfettikleri haklar değildir. Bunlar her bireyin insan olarak doğumla kazandığı kabul edilen temel hak ve özgürlüklerdir ve otoriteler tarafından tanınmak zorundadırlar. Siyasi hakların arasında aşağıda Wolfgang Merkel’in de söz ettiği gibi söz ve ifade, din ve vicdan, toplanma ve hukuk önünde eşitlik gibi özgürlükler ve haklar bulunmaktadır. Siyasal

¹² Gerek kıta Avrupası geleneği dışında kalması, gerekse içinde bulunduğu Brexit süreci nedeniyle Birleşik Krallık bu incelemenin dışında tutulmuştur.

¹³ Joseph A. Schumpeter, *Capitalism, Socialism & Democracy*, (New York: Routledge, 2003), 250-251.

¹⁴ Robert Dahl, *Polyarchy: Participation and Opposition*, (New Haven ve Londra: Yale University Press, 1971)

çoğulculuk, yani çoğunluk yönetiminin azınlık haklarını koruması demokrasilerde farklı dünya görüşlerine ve siyasi düşüncelere sahip farklı grupların özgürce faaliyette bulunmalarına, barışçıl bir şekilde örgütlenmelerine ve kendilerini ifade etmelerine imkân sağlar. Herkes herkesin değerlerini benimsemek zorunda değildir ve hatta sevmeyebilir. Asıl önemli olan farklı olanın yaşama hakkına saygı gösterilmesi, ona karşı ayırimcılık yapılmaması, şiddet uygulanmaması ve başka bir yaşama tarzı empoze edilmemesidir.¹⁵

Aslında demokrasinin bir ülkede tam olarak yerleşebilmesi için özgür ve adil seçimler ile kişisel özgürlükler ve siyasi hakların yanı sıra bu tanıma üçüncü bir boyut olarak demokrasinin sağlamlaşması ve yerleşmesi (*democratic consolidation*) eklenmiştir.¹⁶ Yerleşik demokrasilere “gömülü demokrasi” (*embedded democracy*) adını veren Merkel, bu demokrasilerin kısmi rejimler (*partial regimes*) diye adlandırdığı içinde demokratik seçim rejimi, siyasi haklar, kişisel özgürlükler, yatay hesap verilebilirlik ve etkin yönetme gücü şeklinde bazı koşullara sahip olması gerektiği üzerinde durmuştur.¹⁷ Bu koşullar içerisinde özellikle siyasi hakların içerisinde ifade, basın, toplanma, gösteri yapma, dilekçe yazma özgürlüğünü dâhil etmiş ve de kişisel özgürlüklerin içerisinde insan hayatının, hürriyetinin ve mülkiyetinin korunmasını, yasa-dışı tutuklama, sürgüne gönderme, işkence ve kişisel hayata müdahaleye karşı korumayı ve de en önemlisi herkesin kanunlara eşit bir şekilde ulaşabilmesini ve kanun önünde eşit muamele görmesini öngörmüştür. Demokrasinin yerleşmediği kendi ifadesi ile gömülü olmayan demokrasilere de Merkel “*defective democracy*” yani “sorunlu demokrasi” adını vermiştir.¹⁸

Juan Linz ve Alfred Stepan ise demokrasinin sağlamlaşıp yerleşmesini davranışsal, tutumsal ve anayasal açılarından sağlamlaştırma ve yerleştirme olarak görmektedirler. Davranışsal olarak demokrasinin yerleşmesi, hiçbir ulusal, sosyal, ekonomik, siyasi veya kurumsal aktörün amacına ulaşmak için

¹⁵ Davut Dursun, *Siyaset Bilimi*, 7. Baskı (İstanbul, Beta, 2017), 74-180; Ömer Çaha, “Demokrasi,” içinde *Siyaset Bilimi* ed., Halis Çetin, (Ankara: Orion Kitabevi, 2014) 323-4.

¹⁶ Yunus Sözen, “Siyasi Rejimler: Demokrasiler ve Diğer Sistemler,” içinde *Karşılaştırmalı Siyaset: Temel Konular ve Yaklaşımlar*, ed., Sabri Sayarı & Hasret Dikici, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014), 56-64.

¹⁷ Merkel, “Embedded and Defective Democracies,” *Democratization* 11, No.5 (December 2004): 36-37.

¹⁸ Merkel, “Embedded and Defective Democracies,” 37.

demokratik olmayan bir rejim kurma veya şiddete başvurma eğiliminde olmaması anlamına gelmektedir. Tutumsal olarak demokrasinin yerleşmesi, kamuoyunun büyük bir çoğunluğunun demokratik prosedür ve kurumların toplumsal hayatı yönetmek için en iyi yönetim olduğuna inanmaları ve bu yöntemin dışına çıkmamalarıdır. Anayasal olarak demokrasinin yerleşmesi ise hükümetler içi ve hükümetler dışı güçler (devlet ve sivil toplum) ülkenin sınırları içerisinde çatışmaları, kanunların, usullerin ve kurumların belirlediği şekilde çözümlendiği zaman gerçekleşmektedir.¹⁹

Tüm bu kuramsal tartışmalar ışığında denilebilir ki kişisel özgürlükler (insan hakları), siyasi haklar ve siyasal çoğulculuk hem yerleşik demokrasiler hem de pekişmekte olan demokrasiler için hayati önemdedir. Demokrasinin tam yerleşmesi de toplumun artık demokrasi dışında bir yöntem uygulama eğiliminde olmaması, kendilerinden farklı olanları benimsemesi ve onlara karşı ayrımcı bir tutum içerisinde olmamalarını gerektirmektedir. Ancak gittikçe yükselen radikal sağ politikalar demokrasinin yerleştiği düşünülen Batı Avrupa ülkelerinde bile demokrasinin gerilemesine yol açmaktadır. Liberal demokrasinin norm, ilke ve kurumlarını tahrip etmektedir.

II. Popülist Radikal Sağ İdeoloji ve Demokrasiye Etkileri

Popülist radikal sağın son yıllardaki yükselişi bir dizi karmaşık ve birbirleriyle ilintili nedene dayanmaktadır. Öncelikle, küreselleşme ve Avrupa Birliği etkisinden söz etmek gerekir. Küreselleşme özellikle orta ve düşük vasıflı iş gücünde ekonomik güvensizliğe yol açarken, ulusal ve yerel kültürlerin devamına ilişkin endişeler yaratmıştır. Son yıllarda sayıları gittikçe artan göçmenler, mülteciler ve sığınmacılar bu endişeleri daha da körüklemiştir. Bunların etkisiyle, kitleler arasında siyasal sisteme ve yönetici sınıflara karşı siyasal yabancılaşma hızlanmıştır.²⁰ İç siyasette, siyasetçilere güvensizlik, siyasal partilerin gittikçe zayıflaması ile kendini gösteren bu yabancılaşma, ulus devletleri zayıflatan Avrupa bütünleşmesine yönelik tepkilerle beraber daha da karmaşık bir hal almıştır. Çünkü Avrupa Birliği küreselleşme ile birlikte, dezavantajlı gruplar için iş piyasasında daha fazla rekabeti, refah paylaşımı temelli sosyal devlet yapısının erozyona uğramasını ifade ederken, son dönemde artan göç dalgası ile mülteci akını düzenleme

¹⁹ Juan Linz ve Alfred Stepan, *Problems of Democratic Transition and Consolidation*, (Baltimore ve Londra: Johns Hopkins University Press, 1996), 5-6.

²⁰ Montserrat Guibernau, "Migration and the Rise of the Radical Right – Social Malaise vs the Failure of Mainstream Politics," *Policy Network Paper*, Londra (2010).

ve/veya engelleme konusunda da artan sorunların başlıca sorumlusu olarak görülmektedir.²¹ Sonuç olarak, 11 Eylül saldırıları sonrası aynı zamanda bir güvenlik sorununa dönüşen göç meselesi ve mülteci akını, köktendincilerin Avrupa'daki terörist saldırıları, demografik gerileme sonucu Avrupa'nın 'Avrubistan'a ('Eurabia') dönüşmekte olduğu propagandası, Avrupa uluslarının ABD ya da elitler tarafından kontrol edilen ve anti-demokratik görülen AB tarafından yönetildiği algısı,²² siyasal, ekonomik, sosyal alanlarda liberal politikaların seçmenlerin bir kısmına artık tatmin edici gelmemesi²³ kitleleri yeni arayışlara itmektedir. Bu noktada, popülist radikal sağın sadece 'ulusun öz üyeleri'ne eşitlik ve refah talep eden söylemi ve siyasal sistemde köklü reformlar vaat etmesi kitleleri gittikçe daha fazla cezbeder olmuştur. Bu nedenle, popülist radikal sağın artan cazibesini anlamak için onu besleyen koşullar kadar, onun söylem ve vaatleri de iyi analiz edilmelidir.

Popülist radikal sağ söylemini eklektik bir ideolojik tahayyül üzerine inşa eder. Önerdiği çözümler de bu çerçevede anlam bulur. Popülist radikal sağ ideolojinin birbiriyle yakından ilintili ve birbirini besleyen üç temel bileşeni bulunmaktadır: Popülizm, yerlilik ve otoriterlik.²⁴ Bu bileşenleri ayrıntıları ile incelemek hem artmakta olan seçmen desteğini açıklamak hem de liberal demokrasiyi hangi yollarla aşındırdığını anlamak açısından önemlidir.

²¹ Sofia Vasilopoulou, "European Integration and the Radical Right: Three Patterns of Opposition," *Government and Opposition* 46, no 2 (2011): 223-224.

²² C. Shori Liang "Europe for the Europeans: The Foreign and Security Policy of the Populist Radical Right," içinde *Europe for the Europeans: The Foreign and Security Policy of the Populist Radical Right*, ed., C. Shori Liang, (Oxon and NY: Routledge, 2016).

²³ Ivan Krastev, "The Populist Moment", *Eurozine*, Eylül 18, 2007, Erişim Tarihi: Mayıs 15, 2017. <http://www.eurozine.com/the-populist-moment/?pdf>,

²⁴ Cas Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*, (Cambridge: Cambridge UP, 2007). Mudde bu kitabının ilk iki bölümünde (sf.11-59) alandaki terminolojik kaosun nedenlerini tespit eder ve bunu gidermeye yönelik önerdiği 'popülist radikal sağ' teriminin yerindeliğini savunur. Popülizmin ideolojik çekirdek unsur olarak yer aldığı bu terimde radikal tanımlamasının tercih edilmesinin birkaç nedeni vardır: a) popülist radikal sağ partiler yerlilik adlı ötekileştirici ve dışlayıcı bir milliyetçilik yoluyla tek kültürlü bir millet devlet modelini savunmaktadırlar. Bunu yaparken de yerli olmayanları tehdit olarak görmekteyler b) aşırı sağ açıkça liberal demokrasi kurumlarını reddederken, popülist radikal sağ partiler en azından ismen demokrasi yanlısı görünmektedirler. Ancak, yerliliğin homojenleştirici, dışlayıcı kültürel/siyasal toplum tanımı nedeniyle, aslında illiberal, demokrasinin altını oyan bir demokrasi anlayışını savunmaktadırlar. Disiplini öne çıkaran düzen anlayışları temel hak ve özgürlükleri kolayca feda edebilmektedir c) popülist radikal sağ, radikal sağın günümüzdeki baskın formudur, ancak radikal sağ her zaman popülist olmamıştır. Bunun yanı sıra, radikal olmayan sağ popülist partiler de mevcuttur. Neo-liberal popülistler buna örnek gösterilebilir.

Popülizmi farklı formlar edinebilen, liberalizmden sosyalizme kadar farklı ideolojiler ile eklenenebilen bir tür ‘kof ideoloji’, aynı zamanda bir siyasal iletişim stratejisi olarak tanımlamak mümkündür.²⁵ Batı Avrupa’da popülizmin sağ cenahtaki en belirgin temsilcisi konumunda olan popülist radikal sağ partiler liberal demokratik sistemler içerisinde siyasal yarışın bir parçası olmakla beraber, liberal demokrasiyi gerçek demokrasi olarak görmezler. Onların gözünde, liberal demokrasi, halkın değer ve çıkarlarını temsil etmekten uzak bir grup elitin kontrolünde olan ve yine ayrı gruba hizmet eden ‘yozlaşmış kurulu düzen’ anlamına gelmektedir. Popülist radikal sağ için esas olan ‘karşıtlık siyaseti’dir’. Küreselleşme, AB ve göçmen karşıtlığı ile yabancı düşmanlığı paydasında buluşan popülist radikal sağ partiler iç ve dış düşmanlara karşı halkın egemenliğini yeniden kurmayı vaat etmektedirler.

Popülist radikal sağın benimsediği bu ‘karşıtlık siyaseti’ halkı tanımlarken bir tür aşırı milliyetçilik olan yerlilciği (*nativism*) temel alır. Etnik ve radikal bir milliyetçilik olan yerlilciğe göre, ulus, tarihi, dili, değerleri, kültürü, çoğu zaman dini ile beraber, homojen bir bütündür ve her türlü iç ve dış tehdide karşı ulusun ‘saflığı’ korunmalıdır. Ayrıca, ulusun yarattığı kurumsal yapı ve zenginliği kendi ürünüdür ve onun nimetlerinden de öncelikle onun ‘has’ üyeleri yararlanmalıdır (*‘natives-first’* ya da diğer adıyla *‘nationalist difference’* ilkesi).²⁶ Bu dışlayıcı anlayış, Avrupa düzeyinde de devam ettirilir. Avrupalı uluslar tarihsel, kültürel, dinsel özelliklerle²⁷ yine bir bütün olarak tahayyül edilen, Avrupa medeniyetinin bir

²⁵ Popülizmi tanımlamaya, açıklamaya yönelik ve farklı popülizmler arasında sistematik karşılaştırmaları da olanaklı kılan üç temel kuramsal yaklaşımdan söz edilebilir. Bunlar popülizmi öncelikle bir ideoloji, strateji ve söylem olarak gören yaklaşımlardır. Noam Gidron ve Bart Bonikowski, “Varieties of Populism: Literature Review and Research Agenda”, *Weatherhead Center for International Affairs*, Harvard University, Working Paper Series No:13, (2014). Tarihsel olarak bakıldığında ise, modern siyasette popülizmin kökleri 19. yüzyıla kadar uzanır. Tarihsel olarak baktığımızda en az üç farklı popülizm dalgası tespit edebiliriz. Halen devam ettiği düşünülen üçüncü dalga 1970’lerde Batı demokrasilerinde radikal sağda baş göstermiş, ardından sol cenahta özellikle Latin Amerika’da, sonra da bazı Güney Avrupa ülkelerinde sol popülizm olarak etkisini göstermiştir. Popülizmin tarihsel gelişimi için bakınız: Yves Meny ve Yves Surel, *Democracies and Populist Challenge*, (NY: Palgrave Macmillan, 2002) Ayrıca, popülizmin ontolojisi ve sağ ve sol siyasal kanatlardaki yansımaları üzerine yararlı bir analiz için bakınız: Pierre-Andre Taguieff, “Political Science Confronts Populism: From a Conceptual Mirage to a Real Problem”, *Telos* 103, (1995): 9-43.

²⁶ Guibernau, “Migration and the Rise of the Radical Right”.

²⁷ Cas Mudde, “The Study of Populist Radical Right Parties: Towards a Fourth Wave”, *C-Rex Working Paper Series*, No:1 (2016): 12. Mudde pek çok popülist parti başlangıçta, dini kültürel bir mesele olarak gören seküler yorumlara sahip olduklarını belirtir. Ancak, en

parçası olarak görülürler. Dolayısıyla, tehdit altında olan sadece ulusal kimlikler değil, aynı zamanda Avrupalılıktır. Brubaker bu ögeye yapılan vurguyu ilgili partilerin ulusalcılıktan medeniyetçiliğe (*civilizationism*) kısmi bir kayış yaşadığının işareti olarak yorumlar.²⁸ Kadın-eşitliği, LGBTI hakları, hayvan hakları, ifade özgürlüğü dâhil liberal değerler bu partiler tarafından Avrupalı kimliğinin ayrılmaz bir parçası olarak sayılmaktadır. Ancak bu söylem, özellikle ve öncelikle İslam karşıtlığı üzerinden kurulmaktadır. Popülist radikal sağ partiler böylece İslam ve göç karşıtlığını sadece ulusal kimlik ve çıkarları değil, Avrupa değerlerini korumak adına da savunmuş olmaktadır. Brubaker haklı olarak seküler ve liberal bir söylem temelinde kurulan bu kimlikçi Hıristiyan medeniyetçiliğinin dini içeriğe sahip olmadığını, daha çok bu partileri aşırı sağcı yaftasından kurtarmaya yönelik işlevsel bir öneme sahip olduğunu vurgular.²⁹ Öte yandan, medeniyetçilik ögesi Brubaker'ın 'ulusal popülist' dediği bu partilerin ideolojik çekirdeğinde yerliliğin yer aldığı gerçeğini değiştirmemektedir.

Başka bir deyişle, ulusal ve Avrupalı kimlik kategorilerinin duruma göre değişen hiyerarşileri olsa da aslında çekirdekte etno-kültürel bir topluluk olarak millet ve onun 'saf kültürü' ile çıkarları bulunmaktadır. Bu radikal popülist milliyetçiliğin nihayetinde vardığı nokta, farklı etno-kültürel grupların birbirine karışmasına karşı çıkan, bunu da kültürel ve etnik farklılıklara saygı çerçevesinde açıklayan etnik çoğulculuk (*ethnopluralism*) söylemi olmaktadır. Buna göre, her ulus kendi ülkesinde yaşamalı, böylelikle diğerlerini tehdit etmemelidir. Bunun politika düzeyinde karşılığı ise çokkültürlülük gibi entegrasyon modellerinin kesin bir dille reddedilmesidir. Diğer bir deyişle, popülist radikal sağ, ulusun farklılığını, ulusun 'saflığını' koruma idealine dönüştürürken, etnik çoğulculuk söylemi ile kültürel ırkçılığa ulaşmaktadır.³⁰ Griffin'e göre, popülist radikal sağ liberal demokrasi için faşizmden daha büyük bir tehlike oluşturmaktadır. Popülist radikal sağ liberalizmi açıkça reddetmemekte, hatta etnik çoğulculuk söyleminde olduğu gibi onun çoğulculuk ve demokrasi gibi temel kavramlarını kullanmaktadır. Ancak, bunu yaparken söz konusu kavram ve değerlerin içini

azından retorik olarak 'küresel İslam'la mücadele iddiası sonucu, bu partiler Avrupa'nın ve kendi uluslarının Hıristiyan ya da Yahudi-Hıristiyan değerlerine vurgu yapar hale gelmişlerdir.

²⁸ Rogers Brubaker, "Between Nationalism and Civilizationism: The European Populist Movement in Comparative Perspective," *Ethnic and Racial Studies* 40, no 8 (2017): 1191-1226.

²⁹ Brubaker, "Between Nationalism and Civilizationism," 1210.

³⁰ Guibernau, "Migration and the Rise of the Radical Right";

boşaltmaktadır.³¹ Sonuçta varılan nokta, saf ve homojen ulus kurgusu, çok kültürlülüğün reddi ve vatandaşlık için kan bağıını esas alan yerlici yaklaşım ile beraber demos'un yerini etnos'un aldığı etnokratik ve otoriter bir siyasal yapı ve dışlayıcı politikalar olmaktadır.³²

Popülist radikal sağ ideolojinin üçüncü halkası otoriter bir yönetim özlemidir ki bu popülizm ve yerlilüğün doğal sonucu olarak görülebilir. Popülist radikal sağ homojen bir bütün olarak tanımladığı 'bir ulus olarak halk'ın saflığını korumak ve halkın iradesini yeniden hâkim kılmak için bir dizi reformun hızla hayata geçirilmesini talep eder. Buna göre, elitlerin hükmettiği ve halkın egemenliğini kısıtlayan liberal siyasal kurumsal yapı yeniden ele alınmalıdır. Bunun pratikteki karşılığı ise, referanduma daha çok başvuran, güçler ayrımının silikleştiği, fren-denge mekanizmalarının zayıfladığı, farklı olanın dışlandığı, hatta düşmanlaştırıldığı, medyanın baskı altına alındığı otoriter bir siyasal sistemin kurulmasıdır.³³ Popülist radikal sağ partilerin politika düzeyinde öncelikleri arasında ise göçün zorlaştırılması, göçmen ve sığınmacı haklarının sınırlandırılması, ülkelerinin AB üyeliğinin sonlandırılması ve korumacı ekonomi politikaları yoluyla küreselleşmenin olumsuz etkilerinin azaltılması yer almaktadır.

Beslendikleri ideolojik çerçeve ve önerdikleri politikalar dikkate alındığında, Batı Avrupa'da 1990'lardan bu yana gerek hükümet ortağı olarak yönetimde gerekse ulusal meclislerde muhalefetin bir parçası olarak yer bulan popülist radikal sağ partilerin liberal demokrasiler açısından neden ciddi bir tehdit olduğu daha rahat anlaşılabilir. Çoğulculuğu hiçe sayan, temel hak ve özgürlükleri baskı altına alan otoriter bir yönetim hedefleyen radikal sağ partilerin 'aşırılıklarının' kitleler nezdinde artan oranda destek bulması, liberal demokrasinin siyasi aktörlerini savunmaya iterken bir yandan da özellikle sağ cemahta merkez muhafazakâr/liberal partileri dışlayıcı, ayrıştırıcı söylemler benimsemeye zorlamakta ya da teşvik etmektedir. Avrupa siyasetinde, özellikle göç politikalarında belirgin şekilde, 'sağ'a kayış' ('*Rechtsruck*') yaşanmaktadır. Genelde, 'popülizmin bulaşması' olarak anılan bu etki, Avro

³¹ Roger Griffin, "Interregnum or Endgame? The Radical Right in the 'Post-Fascist' Era", *Journal of Political Ideologies* 5, no 2, (2000): 178.

³² Hans-Georg Betz ve Carol Johnson, "Against the Current- Stemming the Tide: The Nostalgic Ideology of the Contemporary Radical Populist Right", *Journal of Political Ideologies* 9, no 3, (2004): 311-327; Michael Minkenberg, "The Radical Right in Public Office: Agenda Setting and Policy Effects," *West European Politics* 24, no 4, (2001): 1-21.

³³ Jan-Werner Müller, *What is Populism?* (Pennsylvania: Pennsylvania Press, 2016).

bölgesi krizi ve mülteci krizi üzerine yaşanan siyasi tartışmalarda açıkça gözlenmiş; Avrupa şüpheliğinin ve göçmen karşıtlığının artık sadece radikal sağa özgü olmadığını göstermiştir.³⁴ Popülist radikal sağın Batılı liberal demokrasiler üzerinde yarattığı etkinin kapsam ve derinliği son derece kapsamlı bir araştırma konusudur. Popülist radikal partilerin gündem ve politika belirlemedeki etkileri,³⁵ kamuoyu ve siyasal partiler üzerindeki etkileri,³⁶ göçten ve AB'ye kadar bir dizi konu üzerindeki etkileri bu kapsamdaki sorulardan sadece birkaçıdır. Liberal demokrasi üzerindeki etkileri de bu genel çerçevede değerlendirilmelidir.

III. Ülke İncelemeleri

Bu bölümde, Avrupa siyasetine şekil veren, yerleşik demokrasilere sahip ve popülist radikal sağın gittikçe yükselmekte olduğu Avusturya, Almanya, Hollanda, İtalya ve Fransa'da radikal sağ partilerin liberal demokratik sistemler üzerindeki etkileri ortaya konulmaktadır. Etki değerlendirmesi yapılırken her bir örnekteki başat popülist radikal sağ partinin söylem ve eylemleri popülist radikal sağ ideolojinin temel bileşenleri olan popülizm, yerlilik ve otoriterlik temelinde ele alınmaktadır. Ardından, söz konusu partilerin ülkelerinin yerleşik demokrasileri üzerindeki etkileri, demokrasinin temel öğeleri olarak tanımladığımız siyasal haklar, kişisel özgürlükler ve çoğulculuk kriterleri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Diğer bir deyişle, önce ilgili partilerin söylem ve eylemleri irdelenmekte, ardından demokrasi üzerindeki etkileri ortaya konulmaktadır. Bu analizler ışığında ise, son bölümde popülist radikal sağın liberal demokratik siyasal sistemler üzerindeki etkileri hakkında genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

A. Avusturya

Avusturya'da 15 Ekim 2017'de yapılan genel seçimler sonucunda yüzde 31,5 oy alıp seçimlerden birinci gelen ama çoğunluğu sağlayamayan muhafazakâr Avusturya Halk Partisi, (ÖVP), seçimlerden yüzde 26 oy alan

³⁴ Mudde, "The Study of Populist Radical Right Parties," 9.

³⁵ Minkenberg, "The Radical Right in Public Office".

³⁶ Joost van Spanje, "Contagious Parties - Anti-Immigration Parties and Their Impact on Other Parties' Immigration Stances in Contemporary Western Europe", *Party Politics*, 16, no 5, (2010): 563-586; Matthijs Rooduijn, Sarah L de Lange, Wouter van der Brug, "A Populist Zeitgeist? Programmatic Contagion by Populist Parties in Western Europe", *Party Politics* 20, no 4, (2014): 563-575.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Nazi Partisinin eski üyeleri tarafından kurulan ve göçmen ve AB karşıtı popülist radikal sağcı politikalarıyla tanınan Avusturya Özgürlük Partisi, (FPÖ) ile Aralık 2017’de koalisyon kurmuştur. Bu koalisyon hükümetinin Mayıs 2019’da bir skandal doalyısıyla sona ermesine rağmen Eylül 2019 seçimlerinden daha ılımlı ÖVP yine birinci parti olarak çıkmıştır.³⁷ Ancak seçildiği dönemde ÖVP-FPÖ ortaklığı Avusturya’yı İtalya ile birlikte Batı Avrupa’nın radikal sağ ile yönetilen iki ülkeden biri haline getirmiştir. ÖVP’den Sebastian Kurz Avrupa’nın en genç başbakanı olurken, başbakan yardımcısı da radikal sağ FPÖ lideri Heinz-Christian Strache olmuştur. Ayrıca Kurz Avusturya hükümetindeki 10 bakanlıktan içinde içişleri, dışişleri ve savunma bakanlığı gibi önemli bakanlıklar bulunan 6 önemli bakanlığı radikal sağ FPÖ’ye vermiştir. Bu bakanlıklar sayesinde FPÖ polisi, askeri, istihbarat servislerini ve diplomatik personeli kontrol eder hale gelmiştir.³⁸

Aslında ÖVP ve FPÖ 2000 ile 2005 yılları arasında da koalisyon hükümetleri kurup Avusturya'yı beraber yönetmişlerdir. 2000 yılında aşırı sağ FPÖ hükümete girdiği zaman AB ülkeleri Avusturya’ya kısa dönemli yaptırımlar uygulamış ve bazı ikili anlaşmaları dondurmuşlardır. Ancak 2017’de tüm Avrupa’da siyasi iklimin sağa kayması ve sığınmacı göçlerinin artmasıyla AB ve Avrupa ülkeleri böyle bir yaptırıma yeltenmemişlerdir.³⁹

FPÖ parti programı “önce Avusturya” sloganı ile Almanca konuşan kültürel topluluklardan, onların tarihlerinden ve geleneklerinden söz ederek başlayarak ulus, tarih, dil, değerler ve kültürü savunan yerlilciğe özel bir yer vermektedir. Ayrıca, Avusturya’nın Avrupa kültürüne ait olduğunu ve Hristiyanlık ile şekillendirildiğini belirtmektedir. Program, Avusturya’nın bir göçmen ülkesi olmadığını da vurgulamaktadır.⁴⁰

³⁷ Makalenin yayına hazırlandığı dönemde ılımlı sağ eski başbakan Kurz’ün partisi yeni bir koalisyon hükümeti kurmak için Yeşillerle ve de yine radikal sağcı FPÖ ile görüşmeler yapmaktadır.

³⁸ “Avusturya’da Aşırı Sağın geri dönüşü: ‘Korkulacak bir şey yok’,” *BBC*, Aralık 17, 2017, Erişim Tarihi: Ağustos 10, 2018, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42377656>

³⁹ Hilary Clarke, Stephanie Halasz ve Judith Vonberg, “Coalition Government with far-right party takes power in Austria,” *CNN*, Aralık 18, 2017, Erişim Tarihi: Ağustos 10, 2018, <https://edition.cnn.com/2017/12/18/europe/austria-government-intl/index.html>

⁴⁰ “Party Programme of the Freedom Party of Austria,” Haziran18, 2011; https://www.fpoe.at/fileadmin/user_upload/www.fpoe.at/dokumente/2015/2011_graz_parteiprogramm_englisch_web.pdf

Kurz'un 2015'te Dışişleri Bakanı iken Müslümanlara karşı izlediği politikalarda yerlilik örneklerini görmek mümkündür. Kurz o dönemde imamların kendi dillerinde değil Almanca olarak vaaz vermesi konusundaki İslam Yasa Tasarısı'na destek vermiştir. Başka ülkelerin hükümetleri tarafından atanan imamları Avusturya'da istemediklerini belirtmiştir. Yine aynı yasa ile İslami örgütlerin, camilerin ve imamların yabancı sermaye ile fonlanmasını yasaklamış ve siyasi İslam ile ilişkilendirilen camiler kapatılmıştır. Ancak diğer azınlık dinlerine ait örgütlerin yabancı sermaye ile fonlanması konusunda herhangi bir yaptırım uygulanmaması⁴¹ suretiyle kanun önünde eşit muamele olmadığını göstermiştir. Ancak tüm bu uygulamalar güvenlik gerekçeleri ile meşrulaştırıldıkları için adil olmayan uygulamalar olarak görülmemiştir. Yine de bu uygulamalar göçmenlerin terörist olarak algılanmasının ve İslam ile terörün benzer anlamlarda kullanılmasının yaygınlaştığını göstermektedir. Bu durum da çoğulculuğa zarar vermiştir.

2016'da Orta Doğu'dan Avrupa'ya göçlerin arttığı dönemde Dışişleri Bakanlığı yapan Kurz AB ve BM'in protestolarına rağmen Avusturya'nın Balkan komşuları ile sınırlarını göçmenlere kapatma konusunda anlaşmaya varmıştır. Yunanistan ile Makedonya arasındaki sınırın göçmenlere kapatılması ile on binlerce göçmen Yunan köyü Idomeni civarında mahsur kalmışlardır. Sınırları göçmenlere kapatması ile Kurz Avusturya'nın kırsal kesimlerinde kahraman ilan edilmiştir.⁴² Kurz'un bu göçmen karşıtı politikaları Avusturya halkı tarafından ülkelerini dış tehditlerden koruma olarak algılanmış ve halkın büyük bir kesimi tarafından takdir edilmiştir.

Bu kazandığı takdir ile Kurz Mayıs 2017'de ÖVP'nin başına geçmiş ve beş ay sonra da Avrupa'nın en genç başbakanı seçilmeyi başarmıştır. Temmuz 2018'de altı ay boyunca yürüteceği Avrupa Birliği Konseyi dönem başkanlığına getirilen Kurz Avrupa'da güvenliğin sağlanmasının en önemli öncelikleri olduğunu vurgulayarak, dönem başkanlığı için "Avrupa'yı koru" sloganını seçtiklerini belirtmiştir.⁴³ Avrupalıları göçmenler ve sığınmacılardan korumayı hedefleyen bu slogan da aslında Avrupa'nın Avrupalılara ve Hristiyanlara ait olduğunu belirterek medeniyetçiliğe vurgu yapmıştır.

⁴¹ Shuster, "Austria's Young Chancellor ..."; "

⁴² Shuster, "Austria's Young Chancellor ..."

⁴³ Shuster, "Austria's Young Chancellor ..."

Kurz'un göç ve göçmen karşıtı politikalarını 2017 seçimleri için yaptığı kampanyada da izlemek mümkündür. Özellikle 2015-2016 mülteci krizi dolayısıyla sığınmacıların sınır dışı edilmesi ve göçün kontrolünü kapsayan İslam karşıtı bir kampanya başlatıp Avusturyalı sağ seçmenin desteğini kazanmayı başarmıştır. Aralık 2017'de radikal sağ FPÖ ile kurduğu koalisyon hükümeti programında bir yandan AB yanlısı olacaklarını ve Avusturya'nın AB üyeliğinden çıkması ile ilgili bir referandum yapmayacaklarını belirtirken diğer yandan AB'yi daha güçlü göçmen karşıtı politikalar uygulamaya zorlayacaklarını ifade etmişlerdir. Avusturya'ya yasa dışı sığınmaya çalışan mültecileri kabul etmeyeceklerini, sadece geçici bir koruma vereceklerini ve de İslami okulları da kapatmayı planladıklarını ve paralel toplumlar yaratılmasını engellemek için çalışmalar yapacaklarını belirtmişlerdir.⁴⁴ Tüm bu planlanan politikalar Avusturya'nın dil, değer ve kültürlerini koruma çabası ile izledikleri yerlililik politikalarını göstermektedir. Ekim 2018'de Avusturya hükümeti içinde burka ve hicabın da dâhil olduğu tüm yüzü kapatan başörtülerini yasaklamak⁴⁵ suretiyle farklı olanın dışlandığı bir politika izlemiştir. Ancak yine tüm yüzü kapatan başörtülerini yasaklamak güvenlik çerçevesinde meşrulaştırılmıştır.

Koalisyon ortağı olarak başa geldiğinden beri radikal sağ FPÖ kanunların yaptırımı ve silahlı kuvvetler üzerinde büyük bir güce sahip olmuştur. Ayrıca emniyet müdürlüğü ve silahlı kuvvetler bürokrasisine pek çok yandaşını yerleştirmiştir. FPÖ, 4000 polis takviyesi ile emniyet kuvvetlerini güçlendirerek sınır güvenliğini sağlama ve yasadışı Avusturya'da ikamet edenlere karşı önlemler alma konularına eğilirken Başbakan Kurz iş kanunları ve ekonomi ile ilgilenmektedir.⁴⁶ FPÖ lideri ve başbakan yardımcısı Strache Avrupa dayanışmasını sağlamak için Avrupa'yı illegal göçten korumanın ve dış sınırları korumanın gerekliliği üzerinde durmuştur. Yeni hükümet Aralık 2017'de iltica politikalarını sığınmacılar için ayrılan sosyal yardım miktarının azaltılması yoluyla sertleştireceklerini belirterek yerlililik

⁴⁴ Clarke, Halasz ve Vonberg, "Coalition Government with far-right party takes power in Austria".

⁴⁵ "Freedom in the World 2018: Austria Profile", *Freedom House*, <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/austria> (Erişim Tarihi 21.03.2019).

⁴⁶ Shuster, "Austria's Young Chancellor ..."; "AB'nin Yeni Dönem Başkanı Avusturya," *Bia Haber Merkezi*, Temmuz 1, 2018, Erişim Tarihi: Ağustos 10, 2018, <https://bianet.org/bianet/dunya/198783-ab-nin-yeni-donem-baskani-avusturya>

yönündeki tercihlerini bir kez daha ortaya koyarken, Avusturya'da yabancı düşmanlığını ve ayrımcılığı daha da derinleştirmişlerdir.⁴⁷

Avusturya'da Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde de aşırı sağ etkisini göstermiştir. 2016 Cumhurbaşkanlığı seçimlerini bağımsız aday olarak katılan ama aslında Yeşiller Partisi'ne üye olan Alexander Van der Bellen seçimi kazanmıştır. Ancak rakibi aşırı sağcı FPÖ partisinden Norbert Hofer hem seçimin ikinci tura kalmasını sağlayarak hem de ikinci turda der Bellen'e çok yakın sayıda oy alarak ileri de güçlü bir aday olacağını göstermiştir. İkinci tur da der Bellen yüzde 53,8 oyları alırken Hofer ise yüzde 46,2'sini almıştır. Hem Cumhurbaşkanlığı hem de genel seçimler de Avusturya'da sağın hızlı yükselişini izlemek mümkündür. Gelecekte cumhurbaşkanlığını da radikal sağın alması durumunda, Avusturya'da göçmenlere karşı otoriterleşmenin daha da artması kuvvetli bir olasılıktır.

FPÖ'nün en alasından popülist radikal sağ söylemi ve hükümet ortağı olarak hayata geçirilmesinde rol aldığı tüm bu politikalar göstermektedir ki Avusturya'da demokrasiden etnokrasieye doğru belirgin bir kayma ve beraberinde artan otoriterleşme eğilimleri söz konusudur. Hükümetin göçmenlere ve sığınmacılara karşı hoşgörüsü azalmakla kalmamış, FPÖ'nün 2017'de koalisyon ortağı olarak hükümete gelmesinden bu yana Avusturya demokrasisini yıpratıcı sayısız Yahudi karşıtı, neo-Nazi yanlısı ve sığınmacılar ile azınlıklara yönelik halkı kışkırtan, tutumsal olarak onları demokrasiden uzaklaşmaya teşvik eden açıklama ve uygulamalar artmıştır.⁴⁸

B. Almanya

Beş yıl öncesine kadar siyaset sahnesinde bulunmayan başlangıçta Euro Bölgesi karşıtı bir hareket olarak ortaya çıkan ve daha sonra göçmen ve İslam karşıtı eğilimleri bünyesinde barındıran radikal sağcı, ırkçı, neo-liberal Almanya için Alternatif Partisi (AfD) Ekim 2018'den bu yana Almanya'nın 16 eyalet parlamentosunun tamamında temsil edilmektedir. Almanya'da yarım yüzyıldan fazla zamandır ilk kez radikal sağ bir parti Federal Meclise

⁴⁷ "Austrian far-right hails benefits cut for immigrants," *France 24*, Aralık 17, 2017; Erişim Tarihi: Nisan 04, 2019, <https://www.france24.com/en/20171217-austrian-far-right-hails-benefits-cut-immigrants>.

⁴⁸ Liam Hoare, "Praise for Hitler and calling refugees 'untermenschen' - the members of Austria's governing Freedom Party," *The JC Network*, Mart 20, 2019, Erişim Tarihi: Nisan 05, 2019, <https://www.thejc.com/news/world/praise-for-hitler-and-calling-refugees-untermenschen-the-members-of-austria-s-governing-freedom-1.466578>

(*Bundestag*) girebilmeyi başarmıştır.⁴⁹ Eylül 2017’de gerçekleşen genel seçimlerde AfD yüzde 13,3 oyla Angela Merkel’in CDU/CSU ittifakı, Hıristiyan Demokratik Birlik (*Christlich Demokratische Union Deutschlands*, CDU)/Bavyera eyaletinde faaliyet gösteren Hıristiyan Sosyal Birliği (*Christlich-Soziale Union in Bayern*, CSU)’den ve Sosyal Demokrat Parti’den (*Sozialdemokratische Partei Deutschlands*, SPD) sonra üçüncü parti olmuştur. İlk iki partinin 2013 seçimlerindeki oyları 2017’de düşüş gösterirken, AfD oylarını 4,7’den 13,3’e çıkarmıştır ve Meclis’deki 709 sandalyeden 92’sini almayı başarmıştır. AfD, Merkel’in muhafazakârlar ve sosyal demokratlardan oluşan koalisyonuna karşı ana muhalefet partisi konumuna yükselmiş ve bugüne kadarki en büyük siyasi başarısını elde etmiştir.

Pek çok Alman seçmen 2015 ve 2016 yıllarında Suriye, Afganistan, Irak’tan ve diğer Müslüman ülkelerden Almanya’ya gelen bir milyon mülteciye yönelik Merkel’in izlediği açık kapı politikası ve sınır güvenliği konusunda izlediği esnek politika, Sosyal Demokratların işçi sınıfının çıkarlarını artık koruyamaması, bozulan ekonomi ve AB karıştıkları dolayısıyla AfD’ye oy vermişlerdir.⁵⁰ Hayal kırıklığına uğramış olan orta sınıf da AfD’ye yönelmiştir. Burada seçmenin artık ülkeyi uzun zamandır yöneten elit sınıfa karşı güveninin azalmasını ve popülist politikalar izlemeye söz veren AfD’ye oy vermeyi tercih ettiklerini görmek mümkündür. Bir kısım seçmen Alman kimliklerinin Müslüman göçmenler yüzünden tehdit altında olduğunu ve onu koruyacak tek partinin AfD olduğunu inanmaktadırlar. Günümüzde ulusal kimliklerini ülkelerindeki göçmenler dolayısıyla tehdit altında olduğuna inanan Almanlara AfD, kimliklerinden dolayı gurur duymaları yönünde teşvik ederek yerlililik politikaları izlemiştir. AfD parti programında göçmen akınının özellikle Müslüman sayısındaki artışın Alman toplumuna, değerlerine ve kimliğine tehdit oluşturduğunu belirterek, Alman kültürel mirası, Batılı Hıristiyan değerleri, dil ve kültürünü muhafaza etme

⁴⁹ Parti hakkında detaylar için bakınız: Robert Grimm, “The Rise of the German Eurosceptic Party Alternative für Deutschland, between Ordoliberal Critique and Popular Anxiety,” *International Political Science Review* 36, no 3 (2015): 264-278

⁵⁰ Jeffrey Gedmin, “Populist Right’s Rise in Germany not (yet) a reason for panic,” *The Hill*, Nisan 16, 2018, Erişim Tarihi: Ağustos 10, 2018, <http://thehill.com/opinion/international/383353-populist-rights-rise-in-germany-not-yet-a-reason-for-panic>; “Almanya’da Merkel 4. Kez genel seçimi kazandı, AfD yüzde 13 oyla Meclis’e girdi”, *BBC News*, Eylül 24, 2017, Erişim Tarihi: Ağustos 10, 2018, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41380859>

üzerinde durarak, yerlilik politikalarını açıkça göstermiştir. AfD'nin popülist politikalarını da parti programında görmek mümkündür. Programda 1985 Schengen, 1992 Maastricht, 2007 Lizbon Anlaşmaları ile ülkeyi yöneten küçük ama güçlü elit sınıfın gizli bir şekilde Almanya'nın ulusal egemenliğine zarar verdiklerini iddia etmişlerdir. AB'nin eski ekonomik birlik haline dönmemesi durumunda Almanya'nın AB'den ve Avro para biriminden çıkmalarını savunmuşlardır.⁵¹

AfD Parti kuruluşundan beri göçmen karşıtı ve özellikle Müslüman karşıtı politikalarına devam etmektedir. Liderleri seçim kampanyaları boyunca çok sayıda sığınmacının sınır dışı edilmesini öngören sert göç politikalarını desteklemişler ve zaman zaman İslamofobik bir dil kullanarak kişisel özgürlükler ve siyasi hakları iktidara geldikleri takdirde ihlal etme ihtimallerini göstermişlerdir.⁵² AfD'nin gençlik kolları göçmenlere karşı olduklarını her fırsatta belirtmişler ve Müslüman erkekler için sokağa çıkma yasağı ilan edilmesini istemek boyutuna varan insan haklarını ihlal edecek isteklerde bulunmuşlardır. Partinin kanadının faaliyetleri Alman anayasasının insan haysiyetini koruyan, demokrasi ilkelerine ve hukukun üstünlüğüne uyan anayasal teminat ile çelişmektedir.⁵³

Aslında AfD'nin varlığı Başbakan Merkel'i de sağcı söylemlere itmiş ve Aralık 2017'de Merkel Müslüman kadınların yüzünün tamamen kapatılmasının yasaklanmasına yönelik konuşma yapmıştır.⁵⁴ Son seçim sonrasında hükümeti kurduktan sonra da sınır güvenliğini artırma vaadinde bulunmuştur. Her ne kadar günümüzde Almanya'da radikal sağ çok güçlü gözükmeseyse de Almanya'nın trajik Nazizm geçmişi dikkate alındığında her türlü milliyetçi hareketi korkutucu hale getirmektedir.

Almanya'da yaşayan halkın yüzde 22,5'u göçmen ailelerden gelmesine rağmen Federal Meclis üyelerinin sadece yüzde 8'i ebeveynlerinden birinin

⁵¹ "Manifesto for Germany", 5, 7, 46-48, Erişim Tarihi: Nisan 04, 2019), <https://www.afd.de/grundsatzprogramm-englisch/>

⁵² "Freedom in the World 2018: Germany Profile," Erişim Tarihi Mart 21, 2019 *Freedom House*, <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/germany>

⁵³ Kate Connolly, "Extreme-right wing of Germany's AfD placed under surveillance," *The Guardian*, Ocak 15, 2019, Erişim Tarihi: Mart 21, 2019, <https://www.theguardian.com/world/2019/jan/15/extreme-right-wing-germany-afd-under-surveillance>

⁵⁴ Amada Taub, "What the Far-Right's Rise may mean for Germany's Future", *New York Times*, Eylül 26, 2017, Erişim Tarihi: Ağustos 10, 2018, <https://www.nytimes.com/2017/09/26/world/europe/germany-far-right-election.html>

Alman vatandaşı olmayan ailelerden gelmektedir. Bu da göçmenlerin siyasette yeterince temsil edilmediği ve dışlandığını göstermektedir. Almanya’da sosyal medyada ve yazılı medyada nefret söylemine karşı çeşitli yasaklar gelmesine rağmen hala göçmenlere karşı olan söylem Almanya’da halk arasında yaygın bir şekilde devam etmektedir. Almanya’da inanç özgürlüğü hukuken korunmasına rağmen sekiz eyalet, öğretmenlerin, Berlin ve Hesse eyaleti hem öğretmenlerin hem de kamu görevlilerinin de başörtüsü giymelerini yasaklamıştır.⁵⁵ Her ne kadar bu politikalar yerlilik ve otoriterlik çerçevesinde algılanabilse de Alman hükümeti tarafından güvenlik kaygıları ön plana çıkarılarak meşrulaştırılmıştır.

2014’de adını duyurmaya başlayan bir diğer göçmen karşıtı hareket Batının İslamlaşmasına karşı Vatansız Avrupalılar (PEGIDA--*Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes*) göçmen ve İslam karşıtı politikaları ile bilinmektedirler. Hem göçe hem de sığınma taleplerine karşıdır. Yakın zamanda göçmenlere karşı yapılan protesto yürüyüşlerinde AfD üyeleri Batı’nın İslamlaşmasına karşı çıkan PEGIDA ve neo-Nazi göstericilerin yanında yürümüşlerdir. PEGIDA yürüyüşleri insanları motive etmekte ve ırkçı saldırıları arttırmaktadır. Örgütlenmemiş aşırı sağcılar bile ideolojik inançları için şiddete başvurup mülteci evlerine saldırmaya başlamışlardır. İrkçı ve aşırı sağ kaynaklı saldırıların çözüme kavuşturulmadan bırakılması bu saldırıları artırmasına neden olmaktadır. Tüm bu gelişmeler kişisel özgürlükler ve siyasi haklar ihlalleri içermeleri dolayısıyla Alman demokrasisini yıpratmaktadır.⁵⁶

Almanya’da yoğun bir şekilde yaşanan göçmenlerin evlerine karşı olan saldırılar son yıllarda biraz daha azalmasına rağmen tamamen sona ermemiştir. Terörist grupların ülkenin ve bölgenin güvenliğine karşı yarattığı tehlike ülkede hala önemli bir endişe kaynağı olmaya devam etmektedir. 2016’da Noel pazarının içine giren kamyonun 12 kişinin ölümüne yol açması gibi ölümcül saldırılar yakın zamanlarda tekrarlanmaya devam etmektedir. Özellikle göçmenlerden ve sığınmacılardan gelen bu saldırılar popülist radikal sağ politikaların güçlenmesine ve yükselmesine neden olmaktadır.⁵⁷

⁵⁵ “Freedom in the World 2018: Germany Profile”.

⁵⁶ Caro Keller, “Almanya’da aşırı sağın yükselişi: Yüzleşmek zorundayız,” *Euronews*, Eylül 12, 2018, Erişim Tarihi: Mart 21, 2019, <https://tr.euronews.com/2018/09/12/almanya-da-asiri-sagin-yukselisi-yuzlesmek-zorundayiz>

⁵⁷ “Freedom in the World 2018: Germany Profile”.

Uzun yıllardır en fazla göçmeni barındıran Almanya’da, Merkel’in başarısızlığa uğrayan açık kapı politikası dolayısıyla daha fazla güç kazanan AfD’nin popülist radikal sağ söylemi iktidar ortağı Hıristiyan Demokratları da olumsuz şekilde etkilemektedir. Bunun sonucunda, özellikle göçmenler ve sığınmacılar söz konusu olduğunda kişisel özgürlükler ciddi şekilde aşınmaktadır. Sonuçta bundan zarar gören Alman demokrasisi olmaktadır.

C. Hollanda

Lideri Geert Wilders’in aşırı sağ söylemleri ile tanınan, 10 yıldır parlamentoda varlık gösteren ve zaman zaman koalisyon hükümetlerinde yer alan İslam, göçmen ve AB karşıtı radikal sağcı Özgürlük Partisi (PVV) 2006 son on yılda oylarını gittikçe artırmıştır. 2017 genel seçimlerinde oyların %13,1’ini alarak oyların %21,3’ünü alan Mark Rutte’nin Özgürlük ve Demokrasi için Halk Partisi’nin (VVD) arkasından ikinci gelmiştir. Yedi ay süren görüşmeler sonucunda Rutte aşırı sağ PVV’yi koalisyona almayarak Hıristiyan Demokrat Birliği, Demokrat 66 ve Hıristiyan Birlik Partisi’nden oluşan dört partili koalisyon hükümetini kurmuştur.⁵⁸

Wilders Berlin’de 2010’da Berlin’de yaptığı bir konuşmada “Tarihte yaşadıklarımız günümüzde bizi zorunlu bir savaşa sürüklemektedir. Ana hedefini kaybetmiş kendini beğenmiş siyasi elitin yönetimi altında çok kültürlülük, kültürel görelilik, süper Avrupa devleti uğruna köklü geçmişine veda eden tanınmış Hollanda ulusunun ayakta durma savaşıdır.”⁵⁹ Wilders, içinde üniversitelerin, kilisenin, sendikaların ve siyasetçilerin bulunduğu elitleri, İslami okul ve İslami bankalara arka çıkarak İslamlaşmayı desteklemekle ve İslam’ı kendi kültürleri ile eşit tutarak özgürlüklerini tehlikeye sokmakla suçlamıştır.⁶⁰ Wilders, halkın değer ve çıkarlarını temsil etmediğini iddia ettiği elit sınıfı eleştirerek, karşıtlık siyaseti temelinde popülist politikalar önermektedir. Ayrıca, yerlilik gereği etnik ve radikal bir milliyetçiliğe yönelmiştir. Wilders’in liderliğinde PVV, Hollanda ulus, tarih, dil, değerler ve kültürünü AB ve göçmen karşıtlığı ile yabancı düşmanlığı yoluyla korumaya soyunmuştur.

⁵⁸ Toby Sterling, “In rightward shift, Dutch PM seals new government pact,” *Reuters*, Ekim 10, 2017, Erişim Tarihi: Ağustos 12, 2018, <https://www.reuters.com/article/us-netherlands-government-deal/in-rightward-shift-dutch-pm-seals-new-government-pact-idUSKBN1CF12C>

⁵⁹ Jan Willem Duyvendak ve Josip Kesic, “Rise of Nativism in Europe,” *Europe Now*, Şubat 01, 2018, Erişim Tarihi: Nisan 05, 2019, https://www.europenowjournal.org/2018/01/31/the-rise-of-nativism-in-europe/#_ftnref3

⁶⁰ Duyvendak ve Kesic, “Rise of Nativism in Europe”.

Wilders, 2004 yılında henüz Özgürlük ve Demokrasi için Halk Partisi'nin üyesi iken partinin Türkiye'nin üyelik müzakerelerine destek vermesi dolayısıyla partiden istifa etmiştir. 2014 yılındaki radikal sağcı Özgürlük Partisi'nin seçim kampanyasında ülkesindeki Faslılara karşı yaptığı konuşmalardan ve nefreti teşvik etmekten dolayı 2016'da suçlu bulunmuş ancak hiç ceza almamıştır.⁶¹ Mart 2017 seçimleri öncesi yayınladığı bir sayfalık manifestoda Wilders tüm camilerin, İslami okulların ve merkezlerin kapanmasını, kadınların kamusal alanda başörtüsü giymesinin ve Kuran'ın satışının yasaklanmasını ve de ayrıca sınırların kapatılarak mültecilerin Hollanda'ya yerleşmesinin engellenmesini savunmuştur.⁶² Ayrıca Ağustos 2018'de Wilders'in Hz. Muhammed konulu karikatür yarışması düzenleme girişimi konusunda Hollanda hükümeti bu yarışma girişiminin hükümetin inisiyatifi dışında geliştiğini ve yarışmanın düşünce özgürlüğü gereği yasaklanamayacağını belirtmiştir. Ancak Müslüman halkın yoğun tepkisi üzerine yarışma iptal edilmiştir.⁶³ Wilders'ın Müslüman halkı tahrik edici tutumları aslında mevcut düzene karşı gelerek izlediği popülist politikaları göstermektedir. Aynı zamanda Hollandalı ve Hristiyan olmayanları dışlayarak yerlilik politikaları izlemektedir. Wilders tehdit altında varsayılan bir Hollanda kimliğinden hareketle farklı etno-kültürel grupların birbirine karışmasına karşı çıkmakta ve çok kültürlülüğü reddetmektedir. Burada Wilders'in etnik çoğulculuk söylemi kültürel ırkçılığa yaklaşmaktadır. Bu şekilde, 'has Hollandalı' olmayanlar için, kişisel hayata müdahaleyi ve herkesin kanunlara eşit bir şekilde ulaşabilmesini engellemeyi meşru görmektedir.

⁶¹ "Freedom in the World 2018: Netherlands Profile," *Freedom House*, Erişim Tarihi: Mart 21, 2019, <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/netherlands>; Fred Imbert, "The Dutch Election is a dead heat, and the stakes for the EU could be huge", *CNBC*, Mart 07, 2017, Erişim Tarihi: Nisan 04, 2019, <https://www.cnbc.com/2017/03/07/dutch-election-and-geert-wilder-future-of-european-union.html>

⁶² Darren Boyle and Alan Hall, "Controversial election-favourite Geert Wilders calls for all mosques to be shut and the Koran banned in Holland - as German right wingers want undocumented migrants sent to camps in chilling echo of the Nazis," *Daily Mail*, Ağustos 26, 2016, Erişim Tarihi: Ağustos 12, 2018, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3759949/Controversial-election-favourite-Geert-Wilders-calls-mosques-shut-Koran-banned-Holland-German-right-wingers-want-undocumented-migrants-sent-camps-chilling-echo-Nazis.html>.

⁶³ Mehreen Zahra-Malik, "Cartoon Row sought to rile Dutch Muslims, but found only dignity," *The Guardian*, September 01, 2018, Erişim Tarihi: Mart 19, 2019, <https://www.theguardian.com/world/2018/sep/01/dutch-cartoon-row-geert-wilders-muslims-pakistan-dignity>; "Hollanda'dan Hz. Muhammed konulu karikatür yarışmasına yönelik açıklama: Wilders provokatör ama düşünce özgürlüğüne saygılıyız", *Sputnik News*, Ağustos 25, 2018; Erişim Tarihi: Mart 19, 2019, <https://tr.sputniknews.com/avrupa/201808251034891849-hollanda-rutter-wilders-blok-karikatur/>

Hollanda'da PVV'nin söylemleri seçim dönemlerinde tehlikeli bir biçimde daha da popüler olmaktadır. Örneğin, ana akım sağ kanatta bulunan VVD lideri ve 2010'dan beri başbakanlık yapmakta olan Rutte'nin 2017 seçimleri öncesinde radikal sağ söylemler içerisine girmiştir. Ocak 2017'de Rutte yazdığı bir açık mektupta Hollanda adetlerine adapte olmayı kabul etmeyenler veya Hollanda değerlerini eleştirenlerin ülkeden ayrılabilirliklerini yazmak suretiyle Wilders'in hitap ettiği radikal sağ oyları toplamayı hedeflemiştir.⁶⁴ Bu yerlilik söylemiyle Rutte yabancıları dışlayıcı ve tehlike altında gördüğü Hollandalı kimliğini koruyucu bir politika izlerken aslında aynı zamanda kişisel özgürlükleri ve siyasal çoğulculuğu ihlal etmiştir. Burada popülist bir düşünce ile Avrupalılığın tehdit altında olduğu varsayımı ile hareket ederken açıkça popülist radikal sağ partilerin etnik çoğulculuk söylemine başvurmadan çekinmemiştir.

Siyasi haklar ve kişisel özgürlükleri koruma konusunda köklü bir geçmişe sahip olan Hollanda'da son yıllarda Müslümanlara karşı yapılan ayrımcılığın diğer Avrupa ülkelerine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Müslüman ve göçmenlere karşı giderek artan taciz ve gözdağı olayları gözlemlenmektedir. Ülkede Müslüman azınlıkların sayısının artması göçlere karşı ihtiyatlı davranma eğilimini artırmıştır. Ülkeye düzensiz gelen göçmenlere ve sığınmacılara karşı daha sert politikalar uygulanmaya başlanmıştır. Bu uygulamaların arasında ülkeden sınır dışı edilmeden önce yasa-dışı göçmenlerin hapisane benzeri ortamlarda uzun süren gözetim altında tutulması bulunmaktadır. Ayrıca Haziran 2018'de Hollanda senatosu tüm yüzü kapatan burkanın kamusal alanda giyilmesini yasaklamıştır.⁶⁵

Tüm bu dışlayıcı anlayış ve politikalar kuvvetli bir demokrasi geleneğine sahip Hollanda'da siyasal çoğulculuğa zarar vermektedir. Bu politikaların artması ve Wilders'in tahrik edici davranışlarının Hollanda halkı arasında desteğini artırması da ülkede kişisel özgürlükler ve siyasi haklar konusunda demokratik kültürün erozyona uğradığının bir işaretidir.

⁶⁴ Jon Henley, "Netherlands PM says those who don't respect customs should leave," *The Guardian*, Ocak 23, 2017, Erişim Tarihi: Mart 19, 2019, <https://www.theguardian.com/world/2017/jan/23/netherlands-pm-mark-rutte-dutch-citizens-open-letter-pvv>

⁶⁵ "Freedom in the World 2018: Netherlands Profile"; Stephanie Halasz ve Sheena McKenzie, "The Netherlands introduces burqa ban in some public spaces," *CNN*, Temmuz 27, 2018, Erişim Tarihi: Nisan 05, 2019, <https://edition.cnn.com/2018/06/27/europe/netherlands-partial-burqa-ban-intl/index.html>

D. İtalya

1991 yılında *Padania* olarak andığı Kuzey İtalya'nın bağımsızlığını sağlamak amacıyla kurulan Kuzey Ligi (*Lega Nord*) partisi, daha önce üç kez (1994, 2000-2005, 2008-2011) hükümet ortağı olsa da ayrılıkçı niteliği ve İtalya'nın geri kalanına kültürel olarak tepeden bakmasının bir sonucu olarak yakın zamana kadar etkisi ve oy oranı sınırlı bir parti olarak kalmıştır. 2013'te parti liderliğini Umberto Bossi'den devralan Matteo Salvini güncel popülist radikal sağ söylemler temelinde partiyi yeniden şekillendirmiştir (Albertazzi vd., 2018). İsmi Lig Partisi (*Lega*) olarak değiştirilen ve İtalya'nın bayrağının renklerine vurgu yapan yeni logosuyla ayrılıkçı gündemi terk edip, ulusal bir partiye dönüşen Salvini'nin partisi ülke genelinde yükselişe geçmiştir. Özellikle küreselleşme ve AB'nin rekabetçi politikalarından muzdarip alt ve orta alt gelir grupları ile mevcut sisteme hâlihazırda yabancılaşmış işsiz gençlerin desteğini almayı başaran Lig Partisi 2018 genel seçimlerinde %18 oy alarak, bir kez daha hükümet ortağı olmayı başarmıştır. Koalisyonun büyük ortağı popülist Beş Yıldız Hareketi olmasına karşın, başbakan yardımcısı ve içişleri bakanı olan Salvini kısa sürede İtalyan siyasetinin başat figürlerinden birine dönüşmüştür.

Lig Partisi söylemi popülizm ile yerliliğin popülist radikal sağa özgü sentezini her yönüyle en iyi şekilde yansıtmaktadır. 'Önce İtalyanlar' ve 'İşgale Hayır' sloganları partinin göç karşıtı söyleminin açık kanıtıdır ki Salvini 500.000 yasadışı göçmeni sınır dışı etmeyi vaat etmektedir.⁶⁶ Batı Avrupa'daki her popülist radikal sağ partide olduğu gibi müesses nizam düşmanlığı ve AB şüpheliği Lig Partisi'nin başlıca özellikleri arasındadır. Çünkü partiye göre, küreselleşmeci İtalyan elitleri halktan kopuktur; AB ise başta yasadışı göç olmak üzere İtalya'nın sorunlarına ilgisiz kalmaktadır ve Avro İtalyan ekonomisine zarar vermektedir. Lig Partisi lideri Salvini Trump'ın seçim kampanyasına açıkça destek verirken, Batı Avrupa'nın popülist radikal sağcı liderleri ile de iyi ilişkiler içindedir.

İtalya'yı Haziran 2018'den beri yönetmekte olan mevcut koalisyonun iki ortağının da popülizmden beslenmesi söz konusu kof ideolojinin İtalya'da ne denli önemli bir güce dönüştüğünü göstermektedir. Daha çok eski merkez sol seçmenin, eğitilmiş işsizlerin desteğini alan Beş Yıldız Hareketi'nin oy

⁶⁶ "Italy's government wants to deport 500,000 people," *The Economist*, Haziran 07, 2018; Erişim Tarihi: Mart 19, 2019, <https://www.economist.com/europe/2018/06/07/italys-new-government-wants-to-deport-500000-people>

desteğini, İtalya’da popülizmin radikal sağcı temsilcisi Lig Partisi’ne kaybetmekte olduğu düşünüldüğünde İtalyan demokrasisine yönelik tehdidin boyutları daha da iyi anlaşılabilir. Lig Partisi’nin şu anda tek başına İtalyan Meclisi’nden yasa çıkaracak gücü bulunmamaktadır ancak özellikle azınlıklar ve göçmenler konusundaki sert söylemlerinin şimdiden etkileri görülmektedir.⁶⁷

Lig Partisi ile Beş Yıldız koalisyonundan önce Merkez Sol hükümetin toprak esasına dayalı (*ius soli*) yeni vatandaşlık yasası Lig Partisi’nin şiddetle karşı çıkması ve Beş Yıldız’ın ise çekimser kalması ile yasalaşamamıştır. İtalya’da doğan ya da küçük yaşta İtalya’ya gelmiş ve okula devam etmiş ve ebeveynlerinden birisi en az beş yıldır İtalya’da yaşayan göçmenlerin çocuklarına vatandaşlık hakkı verilmesini öngören teklifin yasalaşamaması şüphesiz ilgili grupların siyasal, sosyal ve ekonomik hak kayıplarının sürmesine yol açmaktadır.⁶⁸ Göçmenlerin temel haklardan yararlanmasını kısıtlayan yeni göç yasası reformu evrensel niteliğe sahip olması gereken insan hakları normlarının uygulanmasında gerilemeye işaret etmektedir.⁶⁹ Daha da kötüsü, hakkındaki ırkçılık suçlamasını solun kendisine karşı kullandığı ideolojik bir silah olarak gören Lig Partisi, 1993 tarihli nefret suçlarını da yasaklayan anti-faşizm yasasının kaldırılmasını talep etmektedir.⁷⁰ Söylemlerini, politikalarıyla destekleme amacıyla olan Lig Partisi neo-faşist gruplarla da temas halindedir ve 2018’den bu yana yabancı düşmanı şiddet eylemlerinde artış yaşanmaktadır.⁷¹

İtalyan demokrasisinin kazanılmış siyasal hakları ve medeni özgürlükleri koruması bu anlamda siyasal sistemin ve toplumun vereceği tepkilere sıkı sıkıya bağlı bulunmaktadır. Merkez siyaset kronikleşmiş yapısal sorunlara çözüm bulamadığı için popülizm hızla güç kazanmaktadır. Dolayısıyla,

⁶⁷ “Freedom in the World 2018: Italy Profile”, *Freedom House*, Erişim Tarihi: Mart 05, 2019, <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/italy>

⁶⁸ Alexander Stille, “How Matteo Salvini pulled Italy to the Far Right,” *The Guardian*, Ağustos 09, 2018; Erişim Tarihi: Mart 05, 2019, <https://www.theguardian.com/news/2018/aug/09/how-matteo-salvini-pulled-italy-to-the-far-right>

⁶⁹ “Tighter Laws continue to hit migrants across the EU”, *FRA*, Şubat 19, 2019, Erişim Tarihi: Mart 10, 2019, <https://fra.europa.eu/en/news/2019/tighter-laws-continue-hit-migrants-across-eu>

⁷⁰ Nick Robins-Early, “Far-Right Italian Cabinet Minister Calls for Repealing Anti-Fascist Law”, *HuffPost*, Mart 08, 2018, Erişim Tarihi: Mart 08, 2019 https://www.huffingtonpost.com/entry/italy-fascist-lega-far-right-mancino_us_5b6488dae4b0de86f4a0f5ce

⁷¹ Stille, “How Matteo Salvini pulled Italy to the Far Right”.

İtalyan halkı demokratik sistemi koruma konusunda daha çok kendine güvenmek zorunda görünmektedir. Sivil toplum örgütleri, sendikalar ırkçılık karşıtı gösteriler yoluyla yükselen popülist radikal sağın önünü almaya çalışmaktadır.⁷² Öte yandan, ırkçı saldırıları destekleyen ya da meşrulaştırmaya çalışanların küçümsenemeyecek oranlarda olması ‘faşizm geri mi dönüyor?’ tartışmalarını da beraberinde getirmektedir.⁷³

E. Fransa

Avrupa’da günümüzdeki popülist radikal sağ dalganın öncüsü olan Ulusal Cephe (FN) 1972 yılında kurulmuştur. 2000li yılların başından itibaren oy oranını kayda değer şekilde arttırmıştır. 2011’de Marine Le Pen parti liderliğini babası Jean Marie Le Pen’den devralmıştır. Babasının anti-semitist söylemlerini terk eden Marine Le Pen, partinin adını da 2018 yılında Ulusal Birlik (*Rassemblement National*) olarak değiştirmiştir (Stockemer ve Barisione, 2016). 2012 yılında devlet başkanlığı seçimlerinde aldığı %18’lik oyla Ulusal Cephe tarihinin en yüksek oy oranına ulaşmıştır. 2015 yılında Paris’te yaşanan terör saldırıları parti söyleminin daha da rağbet görmesine yol açmıştır. Brexit’i ulusların yeniden özgürleşmesinin bir işareti olarak alkışlayan Le Pen, Trump’ın ABD başkanı seçilmesini de popülist radikal sağ politikaların haklı yükselişinin ilanı olarak yorumlamıştır.⁷⁴

Ulusal Birlik’in söylemini incelediğimizde, parti AB’den ve Avro’dan çekilmeyi, kitlesel göçü durdurmayı, iş ve barınma konusunda Fransız yurttaşlarına öncelik verilmesini, Fransa’yı dış politika ve güvenlikte bağımsız ve güçlü kılmayı savunmaktadır.⁷⁵ Müesses nizamın temsilcilerinin halka yabancı olduğunu, Cumhuriyet değerlerinin temsil eden gerçek partinin kendisi olduğunu öne sürmektedir. Yerlililiğin meşru zemine oturtulmasına

⁷² Övgü Pınar, “İtalya’da faşizm karşıtı büyük gösteri”, *Gazete Duvar*, Şubat 11, 2018; Erişim Tarihi, Mart 08, 2019, <https://www.gazeteduvar.com.tr/dunya/2018/02/11/italyada-fasizm-karsiti-buyuk-gosteri/>

⁷³ James Reynolds, “Italy Migrant Attacks: Macerata shooting reveals a bitter national debate”, *BBC News*, Şubat 12, 2018; Erişim Tarihi: Mart 14, 2019, <https://www.bbc.com/news/world-europe-43030951>

⁷⁴ Angélique Chrisafis, “Marine Le Pen says Trump’s Victory marks ‘Great Movement Across World’” *The Guardian*, Kasım 09, 2016, Erişim Tarihi: Mart 12, 2019, <https://www.theguardian.com/world/2016/nov/09/marine-le-pen-says-trumps-victory-marks-great-movement-across-world>

⁷⁵ “Europe in France: Top 5 French Political Party Programmes”, *European Movement International*, Erişim Tarihi: Mart 14, 2019, <https://europeanmovement.eu/wp-content/uploads/2017/03/Europe-Paragraphs-in-French-Election-Programmes.pdf>

hizmet etmesi amaçlanan etnik çoğulculuk söylemine Ulusal Birlik de başvurmuştur. ‘İslami kolonizasyona’, kültürel küreselleşmeye, melezleşmeye karşı has Fransız kimliğinin koruyucusu olduğunu iddia etmektedir.⁷⁶ Ayrıca, Fransızların tarih boyunca biriktirdikleri kaynaklardan, kurdukları sosyo-ekonomik düzenin nimetlerinden sadece Fransızların yararlanmasını savunan refah şovenizminin en büyük destekçisidir.

Ulusal Birlik’in Fransa siyasetindeki doğrudan ve dolaylı etkilerini incelediğimizde popülist, yerlici ideolojik bileşenlerin demokrasi üzerindeki mevcut ve olası aşındırıcı etkileriyle karşılaşırız. Yarı başkanlık sistemi ve önemli yürütme yetkilerine de sahip devlet başkanının iki turlu seçimle iş başına gelmesi nedeniyle Ulusal Birlik’in iktidar olması engellenebilmektedir.⁷⁷ Öte yandan, Ulusal Birlik’in radikal söylemleri Fransız demokrasisi için tehdit niteliğini korumaktadır. Batı’daki benzerleri gibi karşıtlık siyasetini temel alan Ulusal Birlik göç ve azınlıklar politikaları konusunda radikal değişiklikler vaat etmektedir. Fransa demografik yapısı itibarıyla önemli oranda Müslüman nüfus barındırmaktadır. Nüfus sayımında etnik köken ya da dini inanca ilişkin sorular sorulmasa da Fransa nüfusunun %8,8’i İslam inancına sahip olduğu tahmin edilmektedir.⁷⁸ Son yıllardaki terör saldırıları sonrası İslam karşıtlığında yükseliş yaşanmıştır. Ayrıca, polislerin yetkilerini önemli şekilde arttıran kalıcı bir anti-terörizm yasası çıkarılmıştır.

Freedom House 2018 Raporu’na göre, Fransa’nın özgürlük endeksi toplam puanı 100 üzerinden 90’dır ve Fransa ‘özgür’ ülke statüsündedir. Ancak, yükselen İslam karşıtlığı söz konusu azınlığın siyasal alanda ayrımcılığa uğramasına yol açmaktadır. Göçmenler konusunda ise diğer Batı Avrupa ülkelerine benzer şekilde hukuk devleti normlarına aykırı uygulamalar söz konusu olmaktadır. Toplumsal düzlemde ise, camilere saldırılar ve yabancı düşmanı grafitiler artmaktadır.⁷⁹ Korku ve endişenin körüklediği göçmen karşıtı kimlik siyaseti seçmenlerin dikkatlerini popülist radikal sağın kapsamlı çözümler sunmaktan uzak olduğu ekonomik

⁷⁶ Alasdair Sandford, “What are Marine Le Pen’s Policies?” *Euronews*, Şubat 09, 2017, Erişim Tarihi: Mart 12, 2019, <https://www.euronews.com/2017/02/09/what-do-we-know-about-marine-le-pen-s-policies>, <https://www.ft.com/content/967daaae-2412-11e7-8691-d5f7e0cd0a16>

⁷⁷ Bunun bilinen örneği 2002’de yaşanmış, Chirac ikinci turda Le Pen’e karşı rekor oy oranına ulaşmıştır.

⁷⁸ “French Population 2019”, *World Population Review*, Erişim Tarihi: Mart 12, 2019, <http://worldpopulationreview.com/countries/france-population/>

⁷⁹ “Freedom in the World 2018: France Profile”, *Freedom House*, Erişim Tarihi: 01.03.2019, <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/france>

sorunlardan uzaklaştırma gittikçe daha fazla başarılı olmaktadır. Şöyle ki 2018 tarihli bir kamuoyu araştırmasına göre, Fransızların %56'sı yürürlükteki toprak esasına dayalı (*ius soli*) vatandaşlık yasasının iptalini istemektedir. %57 ise Fransa'da yasal göçmen statüsünde olan ama Avrupa kökenli olmayan göçmenlerin aile birleşmesi hakkından yararlanmasına karşı çıkmaktadır.⁸⁰

Sonuç

Bu çalışma popülist radikal sağ partiler siyasi sistem ve siyasi hayat üzerinde doğrudan ya da dolaylı şekilde etkilerde bulduklarını göstermektedir. Bu etkiler gündem ve politikaların belirlenmesinde, kamuoyu ve siyasi partiler üzerinde ve göçten AB'ye kadar çeşitli konular çerçevesinde gözlemlenmektedir. Bu geniş kapsamın bir bütün olarak tek bir çalışmada ele alınması mümkün olmadığından, bu çalışma popülist radikal partilerin liberal demokratik sistemler üzerindeki genel etkilerini analiz etmiştir. Bu analiz popülist sağ partilerin iktidarda ve muhalefette güçlendiği Avrupa siyasetinde önemli rol oynayan beş ülke, Avusturya, Almanya, Hollanda, İtalya ve Fransa üzerinde yapılmıştır. Öncelikle bu ülkelerde yükselen radikal sağ hareketlerde, popülist radikal sağ ideolojinin birbiriyle yakından ilişkili üç temel bileşeni olan popülizm, yerlilerlik ve otoriterlik incelenmiştir. Bu dinamikleri incelemek suretiyle hem artan seçmen desteğini açıklamak hem de liberal demokrasinin aşındırılma yöntemlerini anlamak hedeflenmiştir. Bu üç dinamik bağlamında incelenen ülkelerde liberal demokratik sistemin temel özelliği olan kişisel (temel) hakların ve siyasi hakların güvence altına alınıp alınmadığı ve bir siyasi norm olarak çoğulculuğun adil bir şekilde yerine getirilip getirilmediği konuları incelenmiştir. Diğer bir ifadeyle popülizm, yerlilerlik ve otoriterliğin kişisel özgürlükler, siyasi haklar ve siyasi çoğulculuk üzerindeki etkilerine bakılmıştır.

Bu bağlamda incelenen tüm ülkelerde özellikle küreselleşmenin ve Avrupa bütünleşmesinin hızlı ve kapsamlı etkileri ile dezavantajlı konuma düşen halk kesimleri ile 'kültürel istila' endişesi yaşayan yaşlı nüfus üzerinde etkili olan radikal sağ partilerin hükümette olsun ya da olmasınlar esas

⁸⁰ Cecile Alduy, "France's National Front is Dead, but its Politics is Alive and Well", *The Nation*, Temmuz 20, 2018, Erişim Tarihi: Mart 14, 2019, <https://www.thenation.com/article/frances-national-front-dead-politics-alive-well/>

etkilerini göç politikaları ve vatandaşlık yasaları konusunda hissettirdikleri görülmektedir. 2000'li ve 2010'lu yıllarda yaşanan ekonomik krizler incelenen tüm ülkelerde etkisini gösterirken özellikle İtalya ve Fransa'da daha da sarsıcı bir şekilde hissettirmiş ve bundan etkilenen halk grupları bu konuda ülkelerinde yaşayan göçmenleri ve devam etmekte olan mülteci akımlarını ve de AB'nin öncülük ettiği küreselleşmeyi suçlamışlardır. Göçmen karşıtı ve AB entegrasyonu karşıtı söylemleri ile halkın bu korkusunu dile getiren radikal sağ partiler popülist söylemleri ile bu ortamda gittikçe güçlenmişlerdir.

Popülist politikalarla iç içe olan yerlici söylemleri çerçevesinde ulusu homojen bir bütün olarak tasavvur eden, onun yarattığı ulusal zenginlikten yine öncelikle ulusun öz üyelerinin yararlanmasını savunan Avusturya'da Avusturya Halk Partisi ve Avusturya Özgürlük Partisi, Almanya'da Almanya için Alternatif Partisi, Hollanda da Özgürlük ve Demokrasi için Halk Partisi ve Özgürlük Partisi, İtalya'da Lig Partisi ve Beş Yıldız Hareketi ve de Fransa'da Ulusal Birlik dışlayıcı politikaları kültürel saflığı korumak için bir zorunluluk, ekonomik zorluklara karşı da bir çözüm olarak sunmuşlardır. Tüm bu partilerin söylemlerinde ve parti programlarında önce kendi uluslarının çıkarlarının ön planda olduğu ve bu nedenle ülkedeki göçmen sayısının azaltılmasına dair önlemler alınması belirtilmiştir. Göç politikalarının sertleştirilmesi, vatandaşlığa kabul şartlarının gittikçe zorlaştırılması, asimilasyon temelli entegrasyon politikalarının zorlanması ya da yasadışı göçmenlerin her koşulda ülkelere gönderileceğinin ilanı, mültecilerin kötü koşullara mahkûm edilmesi, göçmenlere ve azınlıklara yönelik saldırıların artması olumsuz gidişatı özetler niteliktedir.

Bu partiler liberal demokratik sistemin sunduğu olanakları kullanarak siyasal yarışmaya katılsalar da liberal demokrasiyi gerçek bir demokrasi olarak görmemektedirler. Halkın değer ve endişelerinden habersiz elitlerin kontrol ettiği yozlaşmış kurulu düzene karşı halkın egemenliğini yeniden kurmayı vaat etmektedirler. Kendilerini halkın gerçek temsilcileri ve gerçek demokratlar olarak gören popülist radikal sağ partiler resmettikleri bu siyah-beyaz tablo içinde doğal olarak çoğulculuğu demokrasinin vazgeçilmez bir parçası olarak görmemektedirler. Güçlü ulusal liderlerin homojen olduğu iddia edilen ulusların üyeleri ile dolayimsız iletişim kurabildiği, onların yararına olan kararları kurumsal engellere takılmadan, hızlı ve etkin bir şekilde alabildiği otoriter bir siyasal sistemin özlemini duymaktadırlar.

Popülist radikal sağın ulusun öz üyeleri olarak kabul ettikleri için kişisel özgürlüklerin ve siyasal hakların sınırlanması bu aşamada söz konusu olmasa da çoğunlukçuluğun meşrulaştırılması, yargının ve medyanın baskı altına alınmaya çalışılması liberal demokrasi için hayati bir tehdittir. Etnik çoğulculuk söyleminin demokrasi olarak sunulması kültürel ırkçılığın yaygınlaştırılma çabasının yansımasıdır ki Avrupa'nın hem kendi içinde ulusal kompartmanlara hapsolması hem de kendini 'Avrupalı olmayan'dan soyutlamasına yol açma riski taşımaktadır. Popülist radikal sağın beslendiği sorunlar can yakıcıdır, öte yandan otoriterleşmenin ve dışlayıcı kimlik siyasetinin bu sorunlara çare olamayacağı da açıktır.

Sonuç olarak Batı Avrupa'da popülist radikal sağ partilerin yarattığı etki demokrasinin yerleşmiş olduğunu kabul ettiğimiz ülkelerde bile kırılmalıklar gösterebildiğini, demokrasiyi var eden temel ilke ve kurumları koruma konusunda kararlı ve uyanık olunmazsa demokrasinin en ileri örneklerinde dahi davranışsal, tutumsal ve hatta anayasal olarak geriletmeye son derece açık olduğunu bir kez daha göstermektedir.

Kaynakça:

- “AB’nin Yeni Dönem Başkanı Avusturya.” *Bia Haber Merkezi*, Temmuz 1, 2018. Erişim Tarihi: Ağustos 10, 2018. <https://bianet.org/bianet/dunya/198783-ab-nin-yeni-donem-baskani-avusturya>
- Albertazzi, Daniele et al. “No regionalism please, we are Leghisti! The Transformation of the Italian Lega Nord under the leadership of Matteo Salvini.” *Regional and Federal Studies* 28, no 5, (2018): 645-671.
- Alduy, Cecile. “France’s National Front is Dead, but its Politics is Alive and Well.” *The Nation*, Temmuz 20, 2018. Erişim Tarihi: Mart 14, 2019. <https://www.thenation.com/article/frances-national-front-dead-politics-alive-well/>
- “Almanya’da Merkel 4. Kez genel seçimi kazandı, AfD yüzde 13 oyla Meclis’e girdi.” *BBC News*, Eylül 24, 2017. Erişim Tarihi: Ağustos 10, 2018. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41380859>
- “Austrian far-right hails benefits cut for immigrants.” *France 24*, Aralık 17, 2017. Erişim Tarihi: Nisan 04, 2019. <https://www.france24.com/en/20171217-austrian-far-right-hails-benefits-cut-immigrants>.
- “Avusturya’da Aşırı Sağın geri dönüşü: ‘Korkulacak bir şey yok’.” *BBC*, Aralık 17, 2017. Erişim Tarihi: Ağustos 10, 2018. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42377656>
- Betz, Hans-Georg ve Carol Johnson. “Against the Current- Stemming the Tide: The Nostalgic Ideology of the Contemporary Radical Populist Right.” *Journal of Political Ideologies* 9, no 3, (2004): 311-327.
- Brubaker, Rogers. “Between Nationalism and Civilizationism: The European Populist Movement in Comparative Perspective.” *Ethnic and Racial Studies* 40, no 8, (2017): 1191-1226.
- Boyle, Darren and Alan Hall. “Controversial election-favourite Geert Wilders calls for all mosques to be shut and the Koran banned in Holland - as German right wingers want undocumented migrants sent to camps in chilling echo of the Nazis.” *Daily Mail*, Ağustos 26, 2016. Erişim Tarihi: Ağustos 12, 2018. <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3759949/Controversial-election-favourite-Geert-Wilders-calls-mosques-shut-Koran-banned-Holland-German-right-wingers-want-undocumented-migrants-sent-camps-chilling-echo-Nazis.html>
- Chrisafis, Angelique. “Marine Le Pen says Trump’s Victory marks ‘Great Movement Across World’.” *The Guardian*, Kasım 09, 2016. Erişim Tarihi: Mart 12, 2019. <https://www.theguardian.com/world/2016/nov/09/marine-le-pen-says-trumps-victory-marks-great-movement-across-world>

- Clarke, Hilary, Stephanie Halasz ve Judith Vonberg. "Coalition Government with far-right party takes power in Austria." *CNN*, Aralık 18, 2017. Erişim Tarihi: Ağustos 10, 2018. <https://edition.cnn.com/2017/12/18/europe/austria-government-intl/index.html>
- Connolly, Kate. "Extreme-right wing of Germany's AfD placed under surveillance." *The Guardian*, Ocak 15, 2019. Erişim Tarihi: Mart 21, 2019. <https://www.theguardian.com/world/2019/jan/15/extreme-right-wing-germany-afd-under-surveillance>
- Çaha, Ömer. "Demokrasi." İçinde *Siyaset Bilimi* editör Halis Çetin, 297-355. Ankara: Orion Kitabevi, 2014.
- Dahl, Robert. *Polyarchy: Participation and Opposition*. New Haven ve Londra: Yale University Press, 1971.
- Dursun, Davut. *Siyaset Bilimi*. 7. Baskı. İstanbul, Beta, 2017.
- Duyvendak, Jan Willem ve Josip Kesic. "Rise of Nativism in Europe." *Europe Now*, Şubat 01, 2018. Erişim Tarihi: Nisan 05, 2019. https://www.europenjournal.org/2018/01/31/the-rise-of-nativism-in-europe/#_ftnref3
- "Europe in France: Top 5 French Political Party Programmes." *European Movement International*, Erişim Tarihi: Mart 14, 2019. <https://europeanmovement.eu/wp-content/uploads/2017/03/Europe-Paragraphs-in-French-Election-Programmes.pdf>
- "France's National Front renamed 'National Rally'" Reuters, Haziran 01, 2018, Erişim Tarihi: Haziran 17, 2019, <https://www.reuters.com/article/us-france-politics-nationalfront/frances-national-front-renamed-national-rally-idUSKCN1IX5LU>
- "Freedom in the World 2018." *Freedom House*. Erişim Tarihi: Ağustos 09, 2018. https://freedomhouse.org/sites/default/files/FH_FITW_Report_2018_Final_SinglePage.pdf
- "Freedom in the World 2018: Austria Profile." *Freedom House*, Erişim Tarihi: 21.03.2019. <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/austria>
- "Freedom in the World 2018: France Profile." *Freedom House*, Erişim Tarihi: 01.03.2019. <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/france>
- "Freedom in the World 2018: Germany Profile." *Freedom House*, Erişim Tarihi: Mart 21, 2019. <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/germany>
- "Freedom in the World 2018: Italy Profile." *Freedom House*, Erişim Tarihi: Mart 05, 2019.
- "Freedom in the World 2018: Netherlands Profile." *Freedom House*. Erişim Tarihi: Mart 21, 2019. <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/netherlands>

- “Freedom in the World 2019 Report.” *Freedom House*. Erişim Tarihi: Şubat 4, 2019. <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2019>
- “Freedom in the World: Methodology.” Erişim Tarihi: 20.08.2018. <https://freedomhouse.org/report/methodology-freedom-world-2018>
- “French Election: Le Pen Pledges to suspend Immigration.” *BBC News*, Nisan 18, 2017. Erişim Tarihi: Ağustos 14, 2018. <https://www.bbc.com/news/world-europe-39625509>
- “French Population 2019.” *World Population Review*, Erişim Tarihi: Mart 12, 2019. <http://worldpopulationreview.com/countries/france-population/>
- Gedmin, Jeffrey. “Populist Right’s Rise in Germany not (yet) a reason for panic.” *The Hill*, Nisan 16, 2018. Erişim Tarihi: Ağustos 10, 2018. <http://thehill.com/opinion/international/383353-populist-rights-rise-in-germany-not-yet-a-reason-for-panic>
- Gidron, Noam ve Bart Bonikowski. “Varieties of Populism: Literature Review and Research Agenda.” *Weatherhead Center for International Affairs*, Harvard University, Working Paper Series, no 13, (2014).
- Goodwin, Matthew. “National Populism is Unstoppable- and the left still doesn’t understand it.” *The Guardian*, Kasım 8, 2018. Erişim Tarihi Mart 05, 2019. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/nov/08/national-populism-immigration-financial-crisis-globalisation>
- Griffin, Roger. “Interregnum or Endgame? The Radical Right in the ‘Post-Fascist’ Era.” *Journal of Political Ideologies* 5, no 2, (2000): 163-178.
- Grimm, Robert. “The Rise of the German Eurosceptic Party Alternative für Deutschland, between Ordoliberal Critique and Popular Anxiety.” *International Political Science Review* 36, no 3 (2015): 264-278
- Guibernau, Montserrat. “Migration and the Rise of the Radical Right – Social Malaise vs the Failure of Mainstream Politics.” *Policy Network Paper*, Londra, 2010.
- Halasz, Stephanie ve Sheena McKenzie. “The Netherlands introduces burqa ban in some public spaces.” *CNN*, Temmuz 27, 2018. Erişim Tarihi: Nisan 05, 2019. <https://edition.cnn.com/2018/06/27/europe/netherlands-partial-burqa-ban-intl/index.html>
- Henley, Jon. “Netherlands’ PM says those who don’t respect customs should leave.” *The Guardian*, Ocak 23, 2017. Erişim Tarihi: Mart 19, 2019. <https://www.theguardian.com/world/2017/jan/23/netherlands-pm-mark-rutte-dutch-citizens-open-letter-pvv>
- Hoare, Liam. “Praise for Hitler and calling refugees 'untermenschen' — the members of Austria's governing Freedom Party.” *The JC Network*, Mart 20, 2019. Erişim Tarihi: Nisan 05, 2019. <https://www.thejc.com/news/world/praise-for-hitler->

and-calling-refugees-untermenschen-the-members-of-austria-s-governing-freedom-1.466578

- “Hollanda’dan Hz. Muhamed konulu karikatür yarışmasına yönelik açıklama: Wilders provokatör ama düşünce özgürlüğüne saygılıyız.” *Sputnik News*, Ağustos 25, 2018. Erişim Tarihi: Mart 19, 2019. <https://tr.sputniknews.com/avrupa/201808251034891849-hollanda-rutter-wilders-blok-karikatur/>
- “Italy’s government wants to deport 500,000 people.” *The Economist*, Haziran 07, 2018. Erişim Tarihi: Mart 19, 2019. <https://www.economist.com/europe/2018/06/07/italys-new-government-wants-to-deport-500000-people>
- Imbert, Fred. “The Dutch Election is a dead heat, and the stakes for the EU could be huge.” *CNBC*, Mart 07, 2017. Erişim Tarihi: Nisan 04, 2019. <https://www.cnb.com/2017/03/07/dutch-election-and-geert-wilder-future-of-european-union.html>
- Jamieson, Alastairç “Conservative Kurz clearly win Austrian election—Austrian Interior Ministryç” *Euronews*, Eylül 30, 2019, Erişim Tarihi: Ekim 1, 2019, <https://www.euronews.com/2019/09/29/polls-open-as-austria-votes-in-snap-election>
- Keller, Carol. “Almanya’da aşırı sağın yükselişi: Yüzleşmek zorundayız.” *Euronews*, Eylül 12, 2018. Erişim Tarihi: Mart 21, 2019. <https://tr.euronews.com/2018/09/12/almanya-da-asiri-sagin-yukselisi-yuzlesmek-zorundayiz>
- Knolle, Kirsti. “Austrian government collapses as far right leader caught in video sting,” *Reuters*, Mayıs 18, 2019, Erişim Tarihi: Haziran 18, 2019, <https://www.reuters.com/article/us-austria-politics-freedom-party/austrian-government-collapses-as-far-right-leader-caught-in-video-sting-idUSKCN1SN2RA>
- Krastev, Ivan. “The Populist Moment.” *Eurozine*, Eylül 18, 2007. Erişim Tarihi: Mayıs 15, 2017.
- Le Blond, Jossie. “Merkel suffers another election setback in key German state of Hesse,” *The Guardian*, Ekim 29, 2018, Erişim Tarihi Haziran 17, 2019, <https://www.theguardian.com/world/2018/oct/28/merkel-suffers-another-election-setback-key-german-state-of-hesse>
- Liang, C. Shori. “Europe for the Europeans: The Foreign and Security Policy of the Populist Radical Right.” İçinde *Europe for the Europeans: the Foreign and Security Policy of the Populist Radical Right*, editör C. Shori Liang. 1-33. Oxon ve NY: Routledge, 2016.
- Linz, Juan ve Alfred Stepan. *Problems of Democratic Transition and Consolidation*. Baltimore ve Londra: Johns Hopkins University Press, 1996.

- “Manifesto for Germany.” Erişim Tarihi: Nisan 04, 2019. <https://www.afd.de/grundsatzprogramm-englisch/>
- Mény, Yves ve Yves Surel. *Democracies and Populist Challenge*. New York: Palgrave Macmillan, 2002.
- Merkel, Wolfgang. “Embedded and Defective Democracies.” *Democratization*, 11 no 5, (December 2004): 33-58.
- Minkenberg, Michael. “The Radical Right in Public Office: Agenda Setting and Policy Effects.” *West European Politics* 24, no 4, (2001): 1-21.
- Mudde, Cas. “The Study of Populist Radical Right Parties: Towards a Fourth Wave.” *C-Rex Working Paper Series*. 1, 2016: 1-25.
- Mudde, Cas. *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge UP, 2007.
- Müller, Jan-Werner. *What is Populism?*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press, 2016.
- “Party Programme of the Freedom Party of Austria.” Haziran18, 2011. https://www.fpoe.at/fileadmin/user_upload/www.fpoe.at/dokumente/2015/2011_graz_parteiprogramm_englisch_web.pdf
- Phelan, Jessica. “Is Italy’s League a far-right party?” *The Local*, Şubat 28, 2018. Erişim Tarihi: Ağustos 13, 2018. <https://www.thelocal.it/20180228/is-italy-northern-league-a-far-right-party>
- Pınar, Övgü. “İtalya’da faşizm karşıtı büyük gösteri.” *Gazete Duvar*, Şubat 11, 2018. Erişim Tarihi, Mart 08, 2019. <https://www.gazeteduvar.com.tr/dunya/2018/02/11/italyada-fasizm-karsiti-buyuk-gosteri/>
- Reynolds, James. “Italy Migrant Attacks: Macerata shooting reveals a bitter national debate.” *BBC News*. Şubat 12, 2018. Erişim Tarihi: Mart 14, 2019. <https://www.bbc.com/news/world-europe-43030951>
- Robins-Early, Nick. “Far-Right Italian Cabinet Minister Calls for Repealing Anti-Fascist Law.” *HuffPost*. Mart 08, 2018. Erişim Tarihi: Mart 08, 2019. https://www.huffingtonpost.com/entry/italy-fascist-lega-far-right-mancino_us_5b6488dae4b0de86f4a0f5ce
- Rooduijn, Matthijs, Sarah L de Lange ve Wouter van der Brug. “A Populist Zeitgeist? Programmatic Contagion by Populist Parties in Western Europe.” *Party Politics* 20, no 4, (2014): 563-575.
- Sandford, Alasdair. “What are Marine Le Pen’s Policies?” *Euronews*. Şubat 09, 2017. Erişim Tarihi: Mart 12, 2019. <https://www.euronews.com/2017/02/09/what-do-we-know-about-marine-le-pen-s-policies>,

- Schumpeter, Joseph A. *Capitalism, Socialism & Democracy*. New York: Routledge, 2003.
- Shuster, Simon. "Austria's young Chancellor Sebastian Kurz is bringing the Far-Right into Mainstream." *Time* Kasım 29, 2018. Erişim Tarihi: Mart 05, 2019. <http://time.com/5466497/sebastian-kurz/>
- Sözen, Yunus. "Siyasi Rejimler: Demokrasiler ve Diğer Sistemler." İçinde *Karşılaştırmalı Siyaset: Temel Konular ve Yaklaşımlar*, editörler Sabri Sayarı ve Hasret Dikici. 45-74. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014.
- Spanje, Joost van. "Contagious Parties - Anti-Immigration Parties and Their Impact on Other Parties' Immigration Stances in Contemporary Western Europe." *Party Politics* 16, no 5, (2010): 563-586.
- Sterling, Toby. "In rightward shift, Dutch PM seals new government pact." *Reuters*, Ekim 10, 2017. Erişim Tarihi Ağustos 12, 2018. <https://www.reuters.com/article/us-netherlands-government-deal/in-rightward-shift-dutch-pm-seals-new-government-pact-idUSKBN1CF12C>
- Sterling, Toby. "In rightward shift, Dutch PM seals new government pact." *Reuters*, Ekim 10, 2017. Erişim Tarihi: Ağustos 12, 2018. <https://www.reuters.com/article/us-netherlands-government-deal/in-rightward-shift-dutch-pm-seals-new-government-pact-idUSKBN1CF12C>
- Stille, Alexander. "How Matteo Salvini pulled Italy to the Far Right." *The Guardian*, Ağustos 09, 2018. Erişim Tarihi: Mart 05, 2019. <https://www.theguardian.com/news/2018/aug/09/how-matteo-salvini-pulled-italy-to-the-far-right>
- Taguieff, Pierre-Andre. "Political Science Confronts Populism: From a Conceptual Mirage to a Real Problem." *Telos* 103, (1995): 9-43.
- Taub, Amanda. "What the Far-Right's Rise may mean for Germany's Future." *New York Times*, Eylül 26, 2017. Erişim Tarihi: Ağustos 10, 2018. <https://www.nytimes.com/2017/09/26/world/europe/germany-far-right-election.html>
- "Tighter Laws continue to hit migrants across the EU." *FRA*, Şubat 19, 2019. Erişim Tarihi: Mart 10, 2019. <https://fra.europa.eu/en/news/2019/tighter-laws-continue-hit-migrants-across-eu>
- Vasilopoulou, Sofia. "European Integration and the Radical Right: Three Patterns of Opposition." *Government and Opposition* 46, no 2 (2011): 223-244.
- Zahra-Malik, Mehreen. "Cartoon Row sought to rile Dutch Muslims, but found only dignity." *The Guardian*, September 01, 2018. Erişim Tarihi: Mart 19, 2019. <https://www.theguardian.com/world/2018/sep/01/dutch-cartoon-row-geert-wilders-muslims-pakistan-dignity>